

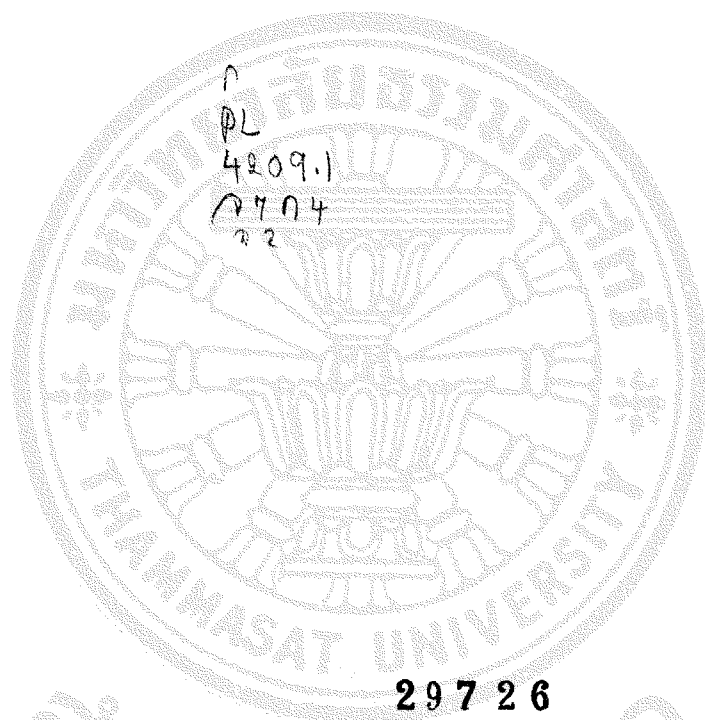
กลอนไต่เอวี่ขึ้นทราบบั้ตามเสด็จไทรโยค
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระวาทนิพนธ์

สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอตุลญาเจ้า
โปรดให้พิมพ์ประทานช่วย

พระเจ้าฟ้างรอง พระองค์เจ้าหญิงพ้อง
ในงานทรงบำเพ็ญพระกุศลฉลองพระชันษาครบ ๖๐ ปี ขริบูรณ

เมือ พ.ศ. ๒๔๗๐

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

297 26

สำนักหอสมุด

คำนำ

พระเจ้าฟ้าง Thao พระองค์เจ้าหญิงผ่อง จะทรงบำเพ็ญพระกุศล
ฉลองพระชันษาครบ ๖๐ ปีบริบูรณ์ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ น. สมเด็จพระ
พระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอมาตย์ราชเจ้า มีพระประสงค์
จะพิมพ์หนังสือประทานช่วยสำหรับจะได้ถวายแลจ่ายแจกเป็นมิตรพลี มี
รับสั่งมายังราชบัณฑิตยสภาให้เลือกเรื่องหนังสือแลจัดการพิมพ์ถวาย ก็
เรื่องหนังสือซึ่งเคยพิมพ์แจกในงานมงคลฉลองพระชันษาเช่นนี้ มักเคย
พิมพ์พระราชทานเป็นหนังสือ ขาฟเจ้าเลือกคุดหนังสือพระราชทาน
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะหาเรื่องซึ่งยังไม่เคยพิมพ์
ที่เคยในเวลานั้นขาดมอญไม่มี จึงได้เลือกพระราชทานหนังสือกลอนเรื่อง
ไคเอรชมทรายกับตามเสด็จไทรโยค ซึ่งเคยพิมพ์ครั้งหนึ่งแต่ขาด
กว่าสิบปีมาแล้ว เป็นหนังสือหายาก ผู้ซึ่งยังไม่เคยอ่านก็เห็นจะมีมาก
เห็นว่าถ้าพิมพ์ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ผู้ที่จะได้ไปก็เห็นจะยินดีไม่เลือกหน้า

อธิบาย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนทนากับทูลกระหม่อม
มาแต่ยังทรงพระเยาว์ เมื่อเสด็จประทับอยู่ ณ พระตำหนักเดิมสวนกุหลาบ
ใต้ทรงพระราชทานพระยาแลบทะเลคอน ระบายน้ำได้มาเล่นเมื่อเสด็จ
เกลิงถวัลยราชสมบัติแล้วครั้งหนึ่ง เคยวนหาบไม่ได้ น่ากลัวจะสูญ
ลักขระ เพลงยาว โคลง ฉันท์ แกลลอนเข้คเตลลคทไคทรงไว้นั้นมีมาก

ขอพระสมัค ๆ ใ้รวบรวมพิมพ์แล้วแทบทั้งนั้น พระราชนิพนธ์บทกลอน
ที่ทรงไว้เป็นเรื่องใหญ่ คือ

โคลงพระราชพิธีถือน้ำแลคเชนทร์ศวันาน เรื่อง ๑ พิมพ์แล้ว

โคลงกั้นพระราชพิธีโสกันต์ เรื่อง ๑ พิมพ์แล้ว

ลิลิตนิทราชาคริขเรื่อง ๑ พิมพ์แล้ว

บทละครอนเรื่องเงาะบาเรื่อง ๑ พิมพ์แล้ว

โคลงพระนามพระเจ้าลูกเธอรัชกาลที่ ๔ เรื่อง ๑ พิมพ์แล้ว

บทละครอนเรื่องวงศ์เทวราชเรื่อง ๑ พิมพ์แล้ว

บทกลอนพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ยังมีอีกประเภท ๑ ซึ่งเป็นจำพวกแกดถึงทรงแต่งโดยมีมูลเหตุต่างกัน
บางเรื่องทรงพระราชดำริเห็นว่าแต่งเป็นเรื่องของผู้อื่นทางโวหารจะเหมาะ
กับเรื่องดีกว่าแต่งเป็นพระราชนิพนธ์ของพระราชา จึงทรงพระราชนิพนธ์
เป็นเหมือนผู้อื่นแต่ง แต่ก็มีไปกบิต ในจำพวกนี้มี ๒ เรื่อง คือ

โคลงนิราศท้าวสุภักการภักดี (นาก) เรื่อง ๑ พิมพ์แล้ว

กลอนตามเสด็จไทรโยค ทรงพระราชนิพนธ์เป็นอย่างข้าราชการ
ฝ่ายในแต่งเรื่อง ๑ ซึ่งพิมพ์ในสมัคเล่มนี้ นอกบททรงพระราชนิพนธ์
แทรกอยู่ในเรื่องอื่นเช่นกลอนนิราศรัตนในหนังสือไกลบ้านเป็นต้นก็มี

มูลเหตุอีกอย่าง ๑ เกิดแต่ทรงเยอหน่ายหนังสือชนิด ๑ ซึ่งเจ้านาย
เรียกกันว่าอย่าง “ชิมทราย” คือผู้แต่งไม่รู้จักถ้อยคำไม่รู้จักอักษร
รู้แต่กลอนก็แต่งไป แต่ยังมีคนพอใจอ่าน จึงทรงแต่งบทกลอนอย่าง
ชิมทรายล้อเลียนบ้าง ในจำพวกนี้มีกลอนโคเชวชิมทราย ทรงพระราช
นิพนธ์ให้เป็นของข้าราชการฝ่ายในแต่งเรื่อง ๑ ซึ่งพิมพ์ในสมัคเล่มนี้

ก

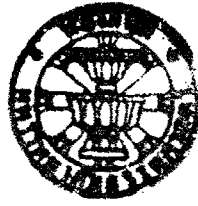
ไต่เชรีชมทรวบนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง
พระราชนิพนธ์เป็นอย่างหนึ่งสี่ของข้าราชการฝ่ายในแต่ง แกลงทรง
พระราชนิพนธ์ ทั้งวิธีใช้ถ้อยคำแลสันผัดเช่นหนึ่งสี่กลอนอย่างชมทรวบ
เพราะฉะนั้นต้องใช้ วิธีอีกอย่างชมทรวบ จึงเป็นกลอนไ้

ตจ ๖6 ๖๖๖๖๖๖

นายกรวาชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๓๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐

สำนักหอสมุด

พระราชนิพนธ์โดยรัชมีทราบ

๑ ข้อคำรบนบหัตถ์อภิตาน อังพระพททรวักกำจักมาน
 โปรกประทานพระสรทนต์อันอคม หนึ่งค่านับในพระทนต์อันล้ำเลิศ
 แลนประเลศส่องทางข้างลยม อีกให้วอริยสังว่องอ้อม
 ทั่วชนชั้นมโสมนคัมภัสสถาน ข้อบังคมพระไมตรีสืออันเจ้า
 อันยังเนาในกุสิดส์ทิสถาน อีกให้วอริยบักซาอังกาจน
 อิกกรวยกรานทั้งชนกชนละนี อิกอินพรมยมเรศวรเสกสัก
 ฝูงอารักเทวาทกราสี เตะชะวอริยอันชูล
 ข่อยยามีโรคไฟอันโศพาน จะรจจำทำโดยวิธีใหม่
 แแต่ล้วนใช้กายกลอนอักษณสถาน สำหรับฝูงนารีที่ชำนาน
 จะได้อ่านชมทราบอวยอรา ข้อเริ่มบักพจน์ทั้งกำหนด
 จะจำกรอกรวยลายเลขา แแต่ค้นเคื่อนสืบสองไปไม่เคลอนคลา
 เริ่มทิวาททิสกทิตไชย อันนามบ่นชวคลำรทิสก
 ไม่ยักปกสักรากประกาศไช พันสองร้อยห้าสิบแสงงไว
 ใต้นับไปเป็นต้นขุนกลอน

วัน ๑ ๑๒ ค่ำ

ในวันนี้มีกรพยหายาก ชลมาคณาวามาสลอน
 เรอกระบวนรูปสัคตอักษณ ทั้งเรอมอนเรอบวนทวนทุกกรม
 อันเรอหังทรงไกรพระกระดิน คุกงบินโยนยาวลาวช้อม

กลองชนะแตรสังข์รั้งม
 ชื่อนันนาคราชผกาใจอม
 ที่ประทับลอยเด่นเห็นพระอึง
 ทิ้งรองเรือพลับพลาหลังคาลี
 เรือคำหรววเรือเจ้านายพายต่อมา
 ประทับท่าวัดอรุณสนท่เรศ
 ขุนนางพร้อมนอมเกล้าเฝ้าตามควร
 คำหรววนำสองข้างอย่างขยับ
 ประทานกระดินสังศาสาทกาน
 ครั้นสำเริงเสด็จจากวัดแจ้งนั้น
 มาเข้าคลองบางหลวงล่องเข้าไป
 ประทานกระดินวัดกันเป็นทสอง
 แคว้นพลับปันเป็นทสี่อาราม
 ประทานไกรให้กรมภูเรือ
 คังกระบวนเสด็จกลดขั้วรวราย
 สันนาวายาคทราเรือท่ง
 แล้วโหยหวนทวนรัศมีเพลิน
 พอวณแสงสรีบึงระลึงลิบ
 เรือคำหรววครีบทุกลำจำเริญ
 ทั้งเรือร้อยร้อยคอยพร้อมเสด็จ
 ทรงพระราศะยานผ่องอำไพ
 นำชนชมเรือท่งบนลงท่ง
 แลละเลยมบุคส์บักกระกร่ง
 ล้วนฉกทั้งรายไสววิไลยศ
 พายตามทระยะย่านชานหน้า
 ทั้งเรือข้าราชศักดิ์คึกกระบวน
 เสวยประเวศชนทางหว่างฉนวน
 เสวยท่งวนชนเกลยเลยท่งยาน
 เสี่ยงกบถเข้าไปในวิหาร
 แล้วสวดกถาวตามอย่างทางวิโน
 ล่องฉายฉนตามมหาชลไหล
 ถึงวัดในท้ายตลาดล่ออาศยาม
 แลถึครองไปวัดหังทรงที่สาม
 ตกอยู่ยามสรวินทวันชาย
 เสวยประเวศคั่นไล้ไปถ้วาย
 ให้เรือพายถ้วายลำนาคำเนิน
 กันบดทั้งให้โคลงส่งเสียงเหิน
 เรือพายเก็นน้ำฉนวนทวนราวี
 เรือประทับคำหนักแพแขงแล้มี
 มาขอคที่ท่าขนนางอย่างขึ้นไป
 เสดจขนราชักิณวินิตไฉ
 คั่นเข้าในพระนิเวศสันเขทวัน

๕

วัน ๒๑ ๑๒ ค่ำ

เวลาบ่ายโมงหนึ่งถึงกำหนด	ได้จำใจกระดินเรือเหลือขยับ
ที่นั่งทรงเทวสง่าครัน	ที่หนึ่งนั้นวัตรหนึ่งตั้งขยับ
แล้วล่องกลัวยโดยลำตวิธทำ	วัตรกลัวยานิมิตยาคึกคึก
วัตรวิหเสลกที่สามตามคำขยับ	แล้วข้ามชลตรงตักวัตรกินเลน
พระยารักโชนหักเอาเชือกกรัก	สามเปลาะมีค่นำเยือกเหลือเถน
ผพายใหม่ไม่ถนัดคักควากเบน	จนโชนเชนหักขยับไค้อยอา
กลยถึงวังขยับไม่ทันคำสนิก	คินสัดทศพระที่นั่งถึงมั่นหมาย
ผพายหิววันน่ายันกาตาย	อันเรื่องรายวันจกคักหมกกลอน

วัน ๓ ๑๒ ค่ำ

ในวันนั้นวัตรหนึ่ง	ชอทวยเทยพายประหนึ่งนั่งสละน
เสกทอนขางลำพคนเคอน	ค้วนออกอนโคยระยมะระคา
ที่หนึ่งวัตรขางลำพสัประทัย	กระดินสรัยเสรจกรังมาลงท่า
เคลอนกระบวนควอนโคยทางชลา	มาถึงนำวัตรคนคนประคัง
ชอข้อมมมะนิเวทวิเสกสัค	โคยสมมตเลองลือเป็นชอคัง
ของถั่วรายเรียบเพียบประหนึ่ง	กริมวังทูลถั่วรายรายยาญชี
ของพระยากระเสยพระรักษา	กริมนาวังนำเวียงราช
บ้านอยู่นำอารามความภักดี	กัยขคกรักคิพรอมนอมนำมา
วัตรที่สองครองกระดินสิ้นเสรจกิจ	เสรจสัทิดเรือที่นั่งแท้หลังนำ
ไปเข้าคลองมหานากขากนาวา	เรือคังมาประทะคังอยู่ทั้งกอง
ควยนำคณพนคลองลั่นกองเส้า	เรือเกยเข้าคิประคังอยู่ทั้งผอง

เรือที่นั่งวางกริ่งกลางคลอง ก็ล่องเข้าไปทอดจอกตะพาน
 วัดสะแกทิวเสดกีเป็นที่สาม ชุนนางหลามคนผู้หม่ททาน
 เสดกีกริ่งชนทรวงวาทะยาน เข้าวิหานตามอย่างแต่ปางมา
 ครั้นสำเริงโมทนาเยธาถว้าย ก็คล้อยคลายเคลือนพ่นพนหลังนำ
 ไปตามแถวแนวคลองล่องลิ้นลา ริมทานท่าคนผู้มากครั้น
 วัดบูรณะวิวาส์อาศโยยม คุใหม่เริ่มมคิยคทาสนัน
 ล่นนลาทาคาณลินล่าน้ำอ้อจัน เสรฉายผันด้วยพระบาทคลาไคไป
 ครั้นประทานพระกระดินสันเสรแล้ว เสรจลาไคเคลวส์ทเก็ใหญ่
 มคิยการตามเคยเคยกันไค ทอดพระเนตคใหม่ในอาราม
 แล้วกลบกริ่งล่องเรือพระที่นั่ง ต่างคิยคองเรือแห่แลออกหลาม
 กลบทางเก่าเข้าวาทวิธคตาม สว่างวามลอยล่องทอณคคิ
 เกือบทมิถันค้ำหนักแพเสียงเสชอง สนั่นกลองแขกเปล่งกระแสงบ
 พ้อเสดกีชนลบกัลยานวิ ในวันนพ้อหมคทจกจำ

วัน ๕ ๑๒ ค่ำ

พ้อสายแสงสุริยาเวลาย้าย เรือทงรายเรียงมาออกกลาคล้ำ
 คุชกเรือรบคัตจัดให้น้ำ ถกถึงลำพระที่นั่งอสังกา
 เรืออะเนกลายนากทลากแต่ก่อน ชมพ้ออนพนอะแห้วมแกมทองจำ
 ฝพายกรายพายมาศเพียงขาดตา ทงนาวาคิตตามหลามแปนทิว
 เข้าปากคลองชคใหม่ข้างไค่น้ำ ต่างพายวาร์เรือยแล่นเฉอยฉิว
 พระพายพคผ้าฟ่องฟปลิว ตามข้างรวเรือคอยู่เรียงราย
 ประทศทวคพระเทพแปนททง เสรแล้วจิงลอยเลือนเคลือนช่าย

๕

ไปวัดโสมนัสกันในวันชย ที่สุดท้ายวัดพระนามสามคำยล
ออกปากคลองข้างเหนือเรือล่องกลับ คุ้งคัยเซธาโกลาหน
พ้อพลยคำถึงคำหนักริมสาชล เสเรนพลในวันนั้นที่มการ

วัน ๕ ๓๒ ค่ำ

ตามใบป้ายหมายทางวางวิถึ ในวันนี้คลองขางหลวงกระทรวงสถาน
พ้อเวลาแสงสายย้ายโมงนาน ก้องส่านเสียงเล่าเร้าระงม
เรือนรายทรงสับนัยนัยเหยียบ ฝพายเพียบบันประจ่านาลำลัม
เรือควตเป็นค้ำชกสักข้อม คุกมทั้นงรวงทองเหรา
ทหนึ่งนั้วกั้นทวามราช คนเกลอนกลาคคัยสลับหน้า
ไม่ซ้ำทิมพระราชชงคา เรียกไกรมาทรงกะพระราชทาน
แก้สมเคจพระราชไอรู ให้พร้อมหมคทั้งอกระย้อวิชา
ไปทอศพระกระดินมั่งหวงนิพาน ที่สถานวัดหนึ่งลำพังอ้ง
ทั้นงรองสนองเป็นเรือทั้นง ให้แต่งตั้งเครื่องอาณพานรหัง
ทูลหม่อมเล็กเล็กลักจักรพัง ไปรคให้ทรงทอดบังวักนางนง
เรือทั้นงกรมพระกระการเสวจ ยมเสดจทรงวันนเป็นทลอง
ตามทิกไปในกระบวนควนละของ ไปแยกกองเมือถึงวัดทจคย่น
กระบวนหลวงล่องลงวัดทลอง ซอจอมทองงามเทียบเปรียบส่วน
เรียกกวัดราชไอรูปรากคครัน เป็นนามอันประทานไว้แต่ไรมมา
กระดินเสวจเสดจกลับไม่ทันคำ พ้อฟ้าคล้านอยทั้นงถึงนำท่า
เป็นวันเล็กเรือกระบวนควนเวลา สันสวารส่วนวันนมนั้ม

วัน ๒๑๓๒ คำ

วันหนึ่งกระดินไ้ไม่ล้นลาค ค้วยพระราชนั่งประสงองค์อัสยัม
 ให้ตั้งสวดตามอย่างทั้งทางกรัม ในพระบรมราชวังแต่หลังมา
 พระองค์ทองนึ่งเออแผ่ยอยค นามปรากฏสลับปลื้กลียกิดิคว่า
 สามปะสาคลับสน้องต้องวินชา ในเวลาค่ำเสวยเสกจวง
 อิกเจ้านายขนนางข้างในค้วย ค่างไปช่วยนึ่งล้อมอยู่พร้อมพรั่ง
 เลี้ยงพาตระนาคค้องก้องประคัง พระสึงตั้งสวดสลับไปวัด
 ให้เลี้ยงคณันคาทมานัน ค่างพร้อมกันกินโต๊ะคามลันค
 ของฝาทรงจินไทยโตสรวัก ทชาจิตถาคส้างวางรายเลี้ยง
 รุกโคมไฟไว้ทุกแห่งแสงส้อค นำน้กาเตรียงวันขึ้นเผลียง
 ตามรอบรวายทางวางโคมเคียง ไฟฟ้าเพียงแสงจันเมอวันเพง
 ทพนวังตั้งกระถางวางคันไม้ ส่นามยากว่างใหญ่อย่น่าเก้ง
 คำนึกใหม่วิไลยคาน่าแลเลง คุเหมาะเหมงงคางมคานทำนอง
 เวลาสองทุ่มเสกเสกจกลับ รกทนงควยขบพาช้สอง
 ทหานม้าแห่หลามตามเป่นก้อง คณนของเจ้ายังพระวังใน
 อนงคณวนนนมเหต แปะคทุมเสกตามข่าวทักล่าวไซ
 พระยาธรรมนำวิกเลียบล่องลัไป ไม่ช่วยไซ้อยกคัมอันเป่น
 แน่นนำอกชนมาสืบหาพิณค สิ้นชีวิตอนิจจังควยยังเห่น
 ออย่าประมาทสังขารว่าอยู่เอน ไม่ว่างเว้นเวลาชีวาวาง
 ไ้ปะระทานโกคไปใส่สยท่าน ค้วยความชอขราชการมีหลายอย่าง
 ทานทั้งเป่นกอมมิตคัมทาทาง ไ้ว่าข้างกรมเมืองสียเนองมา

วัน ๗ ๑๒ ค่ำ

เรีกตั้งกรัมนั้นสี่โมงเสก กำหนดเขตห้าสิบเก้าตามเขาว่า
 เสกโดยวาทะยานกระห้านตา ได้เวลาประทานน้ำตามทำนอง
 แล้วเจ้านายฝ่ายในทั้งฝ่ายหน้า อีกท่านเสนาข้อที่ไปสอง
 พระอาลักษณ์นั่งถ่มปากเลื้อยกรวยร้อง ก็เพรียกพร้องคำประกาศวาทะโองการ
 สิ้นเสกแล้วประทานน้ำพระสัง ค่ำปึงขะเยาแกรแซ่ประสาน
 ยพาคคองก้องกังกังสะคาน พระสังท่านพร้อมกันสวดยันโต
 ประทานส่วนนี้พระแสงถ่ม ประคำทองกากลุ่มเครือของยะโส
 สดาส้อยสายสัพพิกรากิจโกว ทั้งมาโลเส้าสะเทินจำเริญเรือง
 เสกแล้วท่านกรัมนั้นพระอึ่งใหม่ ยกทยเทียบแพใหญ่เล่มเคียบเคื่อง
 ไม้เงินทองสองคักประเทือง คลับเพชเมคเคื่องชนไคระวาย
 แล้วค่านบอขีพวาทะบาทเขื่อง เป็นเคื่องราชพลตงทถวาย
 ยกทยเทียบทั้งชาด้วยค้วยมากมาย แจกเจ้านายแลชนนางอย่างตั้งกรัมนั้น
 แล้วจกไคระอย่างฝ่าหรงตงเคื่องแล้ว พร้อมนมเนยเนอหนึ่งทั้งชนม
 ไอ่สะคิมไคลมีคัม คะหน่นส้มผลไม้ก็ถ้ายกอง
 เลียงสำหระคเสกพลันตวันย้าย สองโมงปลายดั่งรวแปนทิวทอง
 เสกจกลัยแห่หลามตามทำนอง การทั้งผองเสกสันทนระยาย
 อันพระหน่อในพระโกศที่โปรดคั้ง เปนกรัมควังแผ่นดินนมมมากหลาย
 กรัมนั้นทั้งสองพระน้องชาย อังใหญ่หมายกรัมนั้นพระจักรพิท
 พระอึ่งน้อยนั้นกรัมนั้นพาน ส้อยกระครจำไม้ไค่สันค
 กรัมหลวงสองอึ่งนามกรัมนั้นคั้ง ท่วงหล่งวคสทักเทวาวัง

วัจฺจฺรตฺตํ นนํ ใหม่นันไม่ฝัก
 กรัมนวัจฺจฺรตฺตํ ยังอีกอ้ง
 กรัมนนํ มีสยสองลงส้งเกด
 อติคตสนว่ระจกกระหนการ
 กรัมนะพรมอิกกรัมนะราชลัก
 กรัมนะศรีแลตำรังกรังข้อความ
 กักรัมนะสยพลันสัสมะสิด
 ยังจะตงอิกท้วงส่านเจ้าครด
 ละคอนผาหรงครังส่ววิเชนนัน
 เล่นที่โอเณล่งหนทางไกล
 มีเสอหมโคลาทงมาซ้าง
 ถึงครุร้ายลักเท่าไควว่าไรพ้ง
 คิคจะไปคูนม้งยังซ่ยาก
 ยังจะมีถ้อยความตามต่อมา

พระนามกรัมนชิตอย่าพิศส่ว
 พระนามกรังเรื่อกนวิคคิขรวาน
 กรัมนาเรคกรัมนาค่หนึ่งชาน
 อิกชานทรวงพระหนวักวัคพระนาม
 วัจฺจฺรตฺตํ เจตอ้งไม่หลงข้าม
 ยังอิกส่ามคิอกรัมนะสัสมค
 ตังวันนันบคคเป็นทสิด
 ซ้อยยังอชคกล่าวต่อซ้อยไป
 เกี้ยวมนเข้ามาหากินใหม่
 เกี้ยวไฟล่มาประสมท่มุมวัง
 อิกลึงซ้างนิกซ่ายยรายคุ่มซัง
 ค่วยมนค่นของเขาสลึงกำยังตา
 เสยหลายขาดคร้เกี้ยวเจี้ยวไม่น่า
 ลายเลขาซ้อยส้งบับไว่วัก

วัน ๘ ๑๒ ค่ำ

เสรจการจอนยอนเป็นกระถินใหม่
 เพราะวัคไกรไปถึนนบุรี
 จังเปลี่ยนใหม่ใช้กระบวนเรือไฟหมค
 สองโมงเสกเสกจออกทอ้งพระโรง
 เรือทงตงซอฮาคัง
 แล่นชนเหนือเรือตามไปครามครัน

กระบวนเรือกลไฟใช้ตามท
 แต่ก่อนนเรือพายหลายชั่วโมง
 ถึงกำหนดกลางวันควันโขม
 ฤาที่โงตามล้าเหนียกเขาเรียกกัน
 เจ้าขนนางต้างลึงเป็นหลายหลั่น
 วัคแรกนันส่มอวายชายคังคา

กระฉินเสวเสวสหัสหม่เสนาท ตศอาคระหว่ามเรืองทั้งเื่องผา
 ทรงป่นระชนใหม่วิไลยศ วิกเสมาเปนนทสองรองค่อไป
 อันที่สามนามวิกเฉลิมพระเกียก ควันเฉยคลับเขาจะเข้าได้
 ไต่จันจุตเทียบกระจำสว่างไฟ รายเรียงไว้ริมข้างทางจ่อระลี
 เสกกลับประทับท่าเหนือกว่าท่ม ไม่มีคคลุ่มตามทางหว่างวิก
 ทั่วยเคื่อนแก่นเห็นสว่างกลางนคท ล้นแทนจกหมายในรายวัน

วัน ๒ ๕ ๓๒ คำ

กระฉินเรือเหมือนเมอวานที่ขานไซ เปลี่ยนลงไต่จันตลอดคเมืองเชอนชน
 นาวาล่องมาถงคลองวิกทองพลัน อยกทนันทอศส่มอรัยบันลึง
 เรือทองท่งท่งกรังมาเทียบ ลพายเพียบนาวาท่งนำหลึง
 เรือนำตามหลามช้ลาดาประคัง มากะท่งนำทักว่าพาย
 ลานอารามนำท่มถงคยกว่า บันคาชาทุลของคองชินชวย
 หาทางคอนผ่อนผั่นกันวุ่นวาย ข้างล้นอายถอดถงเท้าลึงก้าวลุย
 แต่ตำหรวกกับทหานพานชัคช้อง ทั่วยว่าคองแห่น้ำท่งน้ำคย
 มหาคเล็ดมหาคลอยพลอยตะกย ทั่วกรยเต็มประคานำรำคาน
 คุณสาหร่ายนายอะไรไคไคเป็นที เชิญพระพนันะสีตามท่ถาน
 เตินชัคคิตท่ายพระราคะยาน ปาติทานลงในหลุมช่มทั้งคัว
 น้ำพระส้พระสร้อยพลอยเขื่อนหน้า ลกชนมามันเหมยแล้วเสยหัว
 พระราคะยานย่องมากุน่ากลัว นำเปนมช่นมัวไม่เห็นทาง

กระดินเสวยเสดจจากวัดทองนั้น ไปประทัยเรือกำปั่นวัดทองล่าง
 ส่นน่เลียนลาตลีลาผ่าไปกลาง ทั้งสองข้างน้ำเหลิงจันเรือลอย
 กระดินสรวเสดจกลยเรือที่นั่ง แล่นจากฝั่งฝือมาไม่ว่าลอย
 ถึงปากลัดตกเข้าคลองไม่ต้องคอย ไปอีกหน่อยถึงอารามที่สามพลัน
 ชื่อไปรคเกษเชษฐาเปรื่องปรากค เจ้าคุณคัมหม์น้อยที่นั่น
 ประทานเงินสิบชั่งเป็นรางวัล ในเชิงชั้นแพทยวิชาวค
 ออกจากท่าเวลาจะใกล้ค่ำ รียแล่นว่าตามคลองท้องวิถ
 ออกลัดกลางสว่างช่วงทองอัคค เขาตั้งทบชาตามนำเรือน
 ต้องทวนน้ำไปตามลำน้ำคใหญ่ ชำกระไรกระนั้นไม่มีเหมือน
 หากสว่างกระจำงแจ้วด้วยแสงเคอน ไม่พ่นพื่อนเรือแพออกแจจัน
 จอกประทัยที่ตะพานปรากการใหญ่ ให้เรียกไกรวัดทรงทำน้าผายผัน
 ท้วยมคค้ำเกินเวลากว่าทกวัน ชนยักนหันทางอยู่ข้างไกล
 เจ้าพระยาพลเทพเรือท่านล่า ต้องคอยกว่ายลยมีนคไค
 ครั้นมาเผ่าที่ตะพานประทานไกร ให้ท่านไปทอดกระดินสิ้นเวลา
 ประทานเสวยเสดจกลยโดยทางเก่า ล่วงมาเข้าคลองลัดตกคียากนำ
 ทวนกระแสนคทวิเร็วมา แสงจันกวาส่องสว่างถึงกลางวัน
 เห็นคกกว่านบ้านช่องทั้งสองฟาก ทำหลากหลากทเล่นก็เหินชน
 เย้าเรือนมันไม่เหมือนเมือกระนั้น ทำสองชั้นสามชั้นน้ำกลวพิง
 แม่นทัวเราแล้วไม่เอาละเช่นนั้น ค้อให้จ้างอีกสักส้าสยชั่ง
 พ้อยามเสดคนาวามาถึงวัง ข่อยคยยังแรววนไว

วัน ๖ ๑๓ ๑๒ คำ

สามทีวล่วงมาไม่มีกึก จึงไม่คิดจ้ดแจ้งแต่ลงไข
 ถึงวันนั้นมีการฉลองไกร สวคมันใหญ่พระมากกว่าहारัย
 เสียงกึกก้องท้องพระโรงที่ในสวน ตามกระบวนพร้องเพราะเสนาเรอัย
 ห้าทุ่มเสกเสกชนกลบคนคล้อย การเล่กันอัยยังมีทศวรรเส่ง
 สิบสองคำกำหนดยกโคมไชย แลใส่ว่างงามอร่ามแสง
 เมื่อยก้องมองเห็นดวงเด่นแดง ไม่อาคแสงฤทธามากรวเกว
 หนึ่งมีข่าวกล่าวเจ้าฝารัง มาจอยอัยคนาวีหน้าเขย
 ซ้ำมหลังเต่าเข้าไม้ไค้ใจเจียว ต้องมาเลียวข้อให้เรวชัยเข้ามา
 ซออาชะลิวสวะโปนโปนประพาศ เปนเชอชาคออกเกวียนเพียนหนักหนา
 ลังกำขันธ์ใหญ่เทียวโคลคลา เรือนวิชาชาคฝารังข้างเรอวัย
 เรออยลกลไฟลงไปรัย ผู้กำกับเลือกผู้เรอเจย
 พระอัยเจ้าปริมาสามทัย กัยกริมวงทั้งยบพนักงาน
 คอยยืนนอกหลังเต่าเข้าไม่ถึง เผาคะนั่งนิกไนให้สังสาน
 กลางชะเลพระเวทันทันกันดาน จะสัท้านสัทักพรันหวนวินยา
 ถึงแต่วานแล้วยังพานพคเพียนผก เลอนหลกนคมาวนนเป็นทัก
 พ้อตวันตกย้ายไค้ไเวลา เขาซันมาถึงปากน้ำในลำทรง
 ขอมลเสอสมคสครัย จำนวนนัยยลียเขตเสวประสวัง
 ขอย่างฝารังเป็นค่านับวัยพระวัง เรอเล่นกรังมาตามทางกลางคงคา
 ถึงท่นาวังกริมคตมเก่า เรอพายเข้าไปรัยมาซันท่า
 พระอัยจรกัยพระยาเพชคา รัชชมาอัยวังสำรวนรม

กรัหม่นนรจักคอยทักถาม
 ชีพเชื้ออภัยสลับนิมิต
 ให้อยู่วังทั้งหมดไม่ออกชาก
 สวรรค์รักไว้ให้สหาย

เชิญอยู่ข้างต๋องตามทักใคร่
 มาเที่ยวชมกรุงสยามตามเจ้านาย
 เลี่ยงคามากพนเผอิญเหลือหลาย
 ยันระยายมากก็หมดจ้ดรายวัน

วัน ๗ ๑๒ คำ

เวลาเช้าเสด็จพระตามกะแย่ง
 ภัยพิภพสุมาคิมรุตมกัณ
 แต่มีไ้เสด็จออกยกกำหนด
 ทหานก้ากเข้าแถวแนวสันลา
 คามนำหื้อพระสมุคศกสง่า
 พรหมแกรว่งทั้งคักเกรียงไกร
 ล้วนทหานมหากเลกวาควันลับ
 เสนาในใหญ่น้อยทั้งเจ้านาย
 ที่ผู้ใหญ่เฝ้าในห้องเสด็จออก
 ยืนเรียงรายสองข้างทางจวัน
 เวลาสี่โมงเสด็จเสด็จออก
 สมเด็จก็เสด็จตามลีลา
 พื่อรถเจ้าเข้าท่วานทหานค่านับ
 ยืนเลงเพลงสังกระเส็นเพลินสำเนียง
 กรัหม่นนรจักพระอังกอน
 ปางพระอังกผู้ดำรงทศทัน

เป็นสองแห่งคอกทศกไท่สวัน
 รวมเป็นวันละร้อยเสด็จถึงเขตตา
 หมายแขกเมืองเตมย์คักให้พรหมนำ
 ถักเข้ามามีอกหม่อยขึ้นใน
 ล้วนรักษาพระอังกนย่นไ้แล้ว
 ที่แถวในน่าปราสาทก้ากเวียงราย
 แต่งตัวครีบเครื่องครังคณผาย
 ค้างแต่งกายเตมย์คักหมัดค้วยกัน
 ฝืนน้อยอยู่ห้องนอกผนังกัน
 ตามอย่างอันจักใหม่เคยใช้มา
 พระโรงนอกต่างค่านับสลับหน้า
 ทั้งพระราชโอรฐสามาพรหมเพรียง
 สนนลับแกรว่งส่งแซ่เสียง
 รกขัยเวียงไ้เลยว่วงตรงอักษัน
 คอยรับกอนักคักย้ายชวนผายผัน
 เสรวจ้อวันออกมารับประคัยประคอง

เข้าวันนั้นมิไต่สรวงออกไล่ยิงพระ
 ข่ายไล่โหมงเป็นกำหนคนวินทอ
 ทหานแท้แลหลามตามเป็นหม^๒
 เจ้าฝางหังทงขันดาข้าราชการ
 เสกจจากริศทรงกรังจับหัก
 ตามเสกจยาตกราตาประคัง

พวกฝ่าหรั่งที่ไต่กรากิคมากัน ต่างมายันเฝ้าอยู่คไส่ว
 ทำหวัถคามคฺชทุกขคามฤไท ทางปราไสสนทนาไมระคิ
 พื่อสมควรเสกษคนวิคฺชนัน ขัษผาคผังมาตามทางหว่างวิถิ
 ถึงประทัยกลัษนพระมนทริ ยามรากรียกไว้ว่าวันนำไป

วัน ๒ ๆ ๑๒ คำ

เลียงพระสังทรวงบาททั้งปวงเสรา สมเเกรเสกษตามองงานสังขานไซ
 พอสันแสงสุริโยอันทีย เสราคนไลหื้อสมควคฺชียาน
 ชุมนมคิถิกการงานเข็คหอ กานอันอิกค่อไปหลายสถาน
 เสกษนข้างในไคยำนาน กระเกรียมกานลอบกระทั้งเสราลงแพ
 สองยามเสกเสกษจากพระที่นั่ง ลงสเรอบันลึงริมกระแส
 เรือล้อมวังจอยค้อยคอบคแล เลียงเซงแซ่บพากระนาคค้อง
 กลองแซกอองเลียงตงทั้ง แกรฝ่าหรั่งโครมครกกกลองกักก้อง
 ทุ่นหวยกรายค้ายสว่างอย่างท่ามอ เรือคอนพายชนล่องยกโคมบัว
 เรืออันนีสสะนามากสนัก มีทังฉัตเทียมประจำในลำทัว
 โคมกระเจกลีกระจ่างไม่พรางมัว ประคัยหิวประคัยท้ายคล้ายคารา
 บุคส์บักพระที่นั่งตงพระไชย เกรอมักส์การวางไว้ทตรงนำ
 ทรงช่นวนคันจามจวมกรูตา จุกเทียนในนาวาทรายไว้
 ทังเจ้านายฝ่ายในไคทวังจตุ จนสันสคแสนกระจ่างสว่างไส่ว
 ท่นาท้ายสองข้างห่างออกไป ฝ่ายนำไคจิดค่อพื่อทัวล้า
 พื่อเรือมาทอดทมิบนหาร ให้ขัษยานเหเออยเลียงเออยฉ้า
 เพตฉลคันบคชคช้อยคำ ถึงแก่คร้าตาหยังคฺครัน
 ส่วนชนรามาทั้งสองรองค่อเล่า ถึงแก่เจ้าเลียงตงยังขณ

ไม่ใส่หมวกได้ม่อยปล่อยอย่างนั้น กระจ่างแจ้งแสงจันทร์ประชันไฟ
 แยกลอกหน้าเข้าทำกันทั้งคี่ สัพพารัษฏีอยู่เคียงหัวนั้ไหว
 ขุนรามม็กลิ้มปลายละลายไป กระจ่อมกระแล่มฮ้าใช้ไคทั้งเพ
 จุกเทียบหมกร้องขบช้าแล้วจะเรือ สัพพารัษฏีสามเฑียรองเพให้
 เเห่โหโธละวะเห่โฮ แล้วโหให้มาราวานาวาจน
 ส่วนละหังกรังมาน่านันลึง พานพุ่มตึงขุกสะบักไม่ยักถอน
 พร้อมลคทั้งเทียบอวามงามย้อวอน จดแล้วผ่อนลอยลำตามกันไป
 เรือกระทั้งน้อยน้อยลอยถวาย ขกเทียบนวยตลอคลางามไส่ว
 ทั้งเรือส้เรือกรวายเอกไชย สิ้นเรือหลวงแล้วจึงให้ปล่อยสำเภา
 มีทั้งเที่ยวเขี้ยวแคงปลิวแพลงพลิว ไยม้วนตัววิบริคมักกับเส้า
 ร้อยางแขวนโคมกระจ่างสว่างเงา เทียนรายปากมากไม่เขาสว่างวาว
 ทรวงคอกไม้ต้นขนานันลึง เขาประกังจุกพุ่มควนกลุ้มขาว
 ประเคี้ยวไฟไฟสว่างเหมือนอย่างดาว ประกายพราวหยดพรั่งอย่างพิน
 จุกกระดางประทัดลั่นสนั่นก้อง รัศมีทอระฮ้อออกคอคอกอวุ่น
 พุ่มตะไลไปเป็นหม่กชลมน จดที่ท่นสายกลางคพล่างพราว
 เพนียงลอยกลางชลาน่าพิศส่วง กล้วยว่าส่งลูกกลีป็นสีขาว
 ข้องหนึ่งคงส่งลูกถึงสามคราว เหมือนดวงดาวสกลสว่างกระจ่างตา
 ทั้งพลน้ำก้ล้าคัญมิใช่หยอก ตะละคอกลอยทลงดงเวหา
 เหมือนบันใหญ่ยิ่งก้องท้องคงคา ตั้งที่ไรในยนาพริบทุกที
 เสียงกรวคก้องร้องแปรทวงแกหวาค เหมือนเสียงสายฟ้าฟาดมึงขวันหนึ
 หวันอรากลัวจะผ่ามาข้างนี้ นักเสกขอยุ่นไม่ต้องกลัว

ที่ทุ่งไฟทหาน ในยุคดอกไม้
 ตะเข้ใหญ่บางที่มีสหัสดาว
 ที่ทรงจกน่ายนลงยังมีอีก
 หมนควควลวชนอากาศลอย
 ที่ใจมีสติกทียิบทั้ง
 บ้างผ้าไหม ไล่ชยัคฟาทัง
 เรือเจ้านายรายถวายให้ทรงจก
 เรือกระบวนมากมายนัยก่ายกอง
 แปรท่มเสกเสกจนคนนิเวศ
 สองวาทรมไต่เรื่อยเรียงมา
 ล้วนแปดใช้เห็นจ้อยจ้อยค่อยยังชั่ว
 ข้างคายนลกดออกพิ้วควนน้อย
 นกบินขกคคมีขอยขอย
 ข้างขोनรอยเขานลงร้องดัง
 ทชชลาทหวากวงลกลทลง
 จดดอกใหม่ใจยังคอยมั่งมอง
 กดินสัดตามกำหนดคหมดทั้งผอง
 จดเทียนล่องลอยวางกลางคังคา
 เป็นเส้นเขตรในวันที่จะว่า
 เหมือนวันนั้นทุกเวลาไม่แปลกกัน

วัน ๓ ๑๒ คำ

เช้าวันนั้นมีการสัต์ยพระกอน
 เรียกว่ากาลานกาลนั้น
 เย็นวันนั้นประชุมทสวนหลวง
 ในการรับเจ้าฝาทรงมาต่างแดน
 สมเด็จพระราชโอรย์บ่ทจน
 ชุนนางไทยแลฝาทรงมาพรั่งพร
 ตามเยี่ยงอย่างปางก่อนไม่ผิดผัน
 สมเด็จพระฉายฉินมาทรงแทน
 คนทั้งปวงต่างมาออกหนาแน่น
 ตั้งแห่แห่นข้างไปให้เขาค
 ไปสัต์สโมสอนเข้าในหม
 สันเรื่องรัฐคระรวินไว้

วัน ๔ ๑๒ คำ

เข้าทำขุนทูลหม่อมกลางข้างในสวน
 คึกแค้นวันทันสิ้นพระชนไป
 พระหัวเมืองมีนามสามสิบถ้วน
 นับจำนวนครบเวลาพรรษาได้ม
 ที่สัดไทสั่วนอันอคม
 แต่ลวันชนะชนะได้ ไม่ประสม

สักขีพระกอนไกรยามตามนิยัม ว่าชนชั้นส่วนเจ้าภายลายของพระ
 ทันทว่ายบักใจมิใช่เล่น อึ่งหนึ่งเป็นท่าค้ำค้ำที่เคียวหนะ
 รายร้อยอังกะบาทไม้ชาคละ สาทุสะโมทะนาสัถทาครัน
 ของหลวงสองร้อยไม่น้อยกว่า ร้อยหนึ่งผาขาวพุดชัชชัน
 แตร้อยหนึ่งเงินเฟื้องตามเข็ญ พ้อสันแสงสรีนัททงทาน
 กระละพรวัดทันคนกลุ้มแน่น ข้างบนแขนชุ่มอ้อนนำฉาน
 ทรงไพบมะนาวแผ่ฉลากมากประมาณ ของกระการต่างต่างล้วนอย่างก็
 ส่วคัมค้ำแล้วมีทมิเทศนา กันหนึ่งเงินถึงสิบห้าเป็นเสดฐี
 ของเครื่องกันหลากหลากก็มากมี ตกวาทร์จุกคอกไม้ไฟทั้งปวง
 หนึ่งการเล่นเบนเข้าไม้สูงต่ำ ทตามคำหรีบโบราณในงานหลวง
 เวลาคำว้าโคมอื่ก็คิ้ว ก็มีหมกทกระทรวงไม่ลดลา
 แต่ไขหนึ่งเจ้าฝาทรงเขามาอยู่ จะหนวกทรงวังทั้งไขหน้า
 จึงเปลี่ยนมัยเกทชลา เล่นกรังนำประสาตใหม่ทในวัง
 เขาออกแขกแปลกท่ามาใหม่ข้าง แต่อยู่ข้างจิตเหนอยนึ่งเมื่อยหลัง
 ห้าทุ่มเสดเสดจกนเข้าในวัง เป็นหยดขึงชอคคัทมทาน
 เจ้าคุณกรัมนาใหม่ไควว่าท ท่านมีกาน โทนจุกคัทบ้าน
 ชื่อนายพากหมายมากไควรัชการ สืบสันดานเชอวังจิงญไทย
 ทลหม่อมโตคันไลเสรจไปช่วย กล้วยว่าท่านมีจิตรพิศได้ม
 พรุ่งนี้เล่าเจ้าฝาทรงเขาจะไป ท่านเซ็นให้รัคน้ำตามท่านอง
 มีละคอนสองโรงโอโงงแท้ คุณท้าวแพวันนทเจ้าของ

พຸ່ງນຸ່ງຮຸ່ງອີ່ງສຳນັກສຳຮອງ ຈາມທັງສອງໂຮງເກືອບເປື້ອນໝໍ່ອຸ່ມນາງ
 ຈະພັນຮະນາໄປອີກກໍ່ໄມ້ໄຫວ ດ້ວຍໄມ້ໄກ້ເຫັນສັນຕິພາບຈັດຂວາງ
 ຈະຮຸ່ງກຸ່ມລອນຕອນວັນນີ້ໄວ້ທຸ່ງຟາງ ພຸ່ງນຸ່ງວາງຈິ່ງຈະວາງຂ້າງນຳໄປ

ວັນ ໕ ທີ່ ໑໒ ຄຳ

ສຸກໄທຍສ່ວນວັນນີ້ກໍ່ມີການ ເໝືອນເມືອງວານທຸກອ່າຍຫາຕ່າງໄມ້
 ເປີດຢືນແຕ່ພຣະເປັນເຄຣະຜ້າເຫຼືອໃນ ຫົວເມືອງ ໂກດແຂງຈິ່ງຫົກເລືອກຄັດມາ
 ຫົງທັງຫາທັງເມືອງວານແລ້ວນັ້ນ ເຈົ້າຝາຮຸ່ງທັງຜູ້ຕາມຮຸ່ງ
 ກຸ່ມບັນດາພິເສດໃນນາວ ມາເຝົ້າທຸ່ງຟາງລາຍກຸ່ມບັນດາ
 ສ່ວນຕົວເຈົ້າເຂົາເຈົ້າຍືນຟາງລາຍ ນອກນັ້ນນັ້ນທີ່ເບິ່ງຈາກນຳສຳຄັນ
 ທຸ່ງແຈກຈ່າຍຫຼາຍຫຼາກຫຼາຍປະມານ ຫ້າຈັດກຸ່ມຮຸ່ງ “ຜ້າມຸ່ງ” ຕາມທ່ວງທີ່
 ຕຳວັນນີ້ມີການລະເລີ່ນໃໝ່ ສະກອນໃຫ້ຄົນເຫັນດ້ວຍທີ່
 ຈັບເມື່ອແຕ່ງງານພຣະໄວ້ໃນທ່ານ ເຈົ້າເຂົາເຈົ້າເຂົາເຈົ້າມາຊ່ວຍງານ
 ເຈົ້າເຂົາເຈົ້າແຜນແຕ່ງກຸ່ມໃໝ່ໃຫ້ເຂົາເຈົ້າເຂົາເຈົ້າ ຄົນສຳພອງເຂົາເຈົ້າເຂົາເຈົ້າເປັນຍ່ານ
 ພຣະພົນສຳແຕ່ງຕົວໄດ້ຫົວລ້ານ ກິ່ງນຳຍ່ານແຕ່ງເຂົາເຈົ້າເຂົາເຈົ້າເປັນຂະໜາງ
 ໃນຮາກຂະໜາງທັງສ່ວຍແຂວນ ຫາຂາແທນດຽວຮອງເຫັນເຫັນດ້ວຍກຸ່ມ
 ພຣະພິຈິດໄດ້ເລືອກຄັດຈາກ ສ່ວນຂະໜາງນັ້ນຍັງ ໂຈງກະເບນ
 ໄດ້ເຫັນກຸ່ມຄຸ່ມຂະໜາງອ່າຍຕ່າງ ແຕ່ເຫັນດ້ວຍໄມ້ບັນດາອອກເດີນເດີນ
 ໄດ້ເຫັນຂະໜາງບາວອ່າຍເລືອກປະເທດ ຄາດເຝລາະເຂົາເຈົ້າເຈົ້າເຈົ້າເຈົ້າເຈົ້າ
 ເຫັນຄົນເຫັນໄປນັ້ນໄມ້ສ່ວນ ບ່າວມັນລຸດລຸດລຸດຈົນເຫັນຂັ້ນ
 ເລັກກ່ອຍກ່ອຍກັນໄປໄມ້ໄດ້ຮຸ່ງວັນ ຫ້າທຸ່ງພຸ່ງເຫັນເຫັນເຫັນເຫັນ
 ເຫັນວັນນີ້ມີການຂະໜາງ ທຸ່ງກິ່ງນຳຕຳນັກແພ່ນນຳໃຫຍ່

เรือที่นั่งกรวยสีเอกไซย มาพายให้เจ้าฝางหรั่งเขานั่งดู
 เวลาค่ำเข้าไปบ้านเจ้าคนพาค เลยรำทำวตามชาติเขาเข้าคู่
 หันเหียนเวียนกันไปคล้ายพระย น้าเวียนหัวเวียนเหล่นล้วยประค่น
 ประเณไทยเราเอาไปเล่นเช่นนั้น ได้หัวแตกหัวล่นกันขยบ
 จะเป่นลุ่มลุ่มพิ้งฉิบจน ลิ่นสนตามวอนนมเืองรว

วัน ๖ ๑ ๑๒ คำ

สุดไท่ส่วนเหมือนกันกับวันก่อน เปลี่ยนแต่เป่นพระมอแสงเืองหว่งว้าว
 ฝางหรั่งไม่ไค่มารียลุมะนาว เขายอกข่าวว่าขึ้นไปขางยอิน
 ในวันนี้มีละคอนกลไกใหม่ ค่อยใช้ไค่ไค่ไม่ไค่ไปทั้งลิ่น
 จิบเมือสริยังมาเล่นวาริน กับเืองก่นาตามถิ่นชายคงคา
 อักส่ทอนกับกมพินเทยวค่นท้าว มาพบท้าวโถมศรท่ค่นท่า
 พานางไปในเมือองพระพิศลดา ช่อนไว้ ในยุท่ยากกับม้าทรง
 ฝ่ายกมพนคนก็มีควมรู้ เข้าไปส่ที่เืองส่วนละหัง
 ยักค่นยวนย้อยข้างอิง เทอไหลหลงขิ่นขิ่นมันซังท่า
 เมือวานนนายค้ายเป่นขุนช้าง คุแก้มคางลคไปไมไหลล่ำ
 จนแปลกน่าท้าวถอยพลอยง่มงำ แกแแก่คร่ำเตมทนจนแปลกตา
 ครนวันนว่าเป็นท่ส่วนละหัง คุชวคทรวงฝคไปเป่นหนักหนา
 เห็นหน่มน้อยน่ารักดวงภักกรา สองแก้มพวงดวงน่านวนเป่นโย
 คุนท้าวากท่านก็เห่นเหมือนเช่นฉน เหนพว้อมกันว่คนนนั้นนหมี่ไซ้
 เหมือนเมือวานค่นท่เล่นเป่นหม่นไว ก้วาในเนคเป่นเห่นไม่จริง
 คุนท้าวเห่นเล่นที่หลานท่านโกนรุก อ้วนเจมปลูกจำไว้ไค่ทุกสิ่ง

นู๋ปร่างเกลี้ยงเกลาเหนพรพริ้ง หนุ่มอย่างยิ่งอายุเพียงสิบเจดีย์
 จำได้แต่แต่ท้าวพระพิจิต ปรุปรุกทำเล่นเหนเต็มที
 คือนายนวนลูกเจ้ากรับแล้วคั่น ใช้นายสีห์เป็นนางอสุรา
 คุณท้าวไวย่านว่าโล่มันไม่จน เล่นสนุกกว่าทุกคนไม่แกล้งว่า
 แต่ข้าแกรหายไ้ไม่เหนมา หฤจะแกล้งว่าคาชมชาน
 เหนแต่ไอ้เจ้าหว่าตลูกของโก ายูลักสิบสี่ได้นำสังสาน
 เจ้าแม่นามมาอ้อนอนไ้ทันทาน คลักใหญ่ไ้การเหมือนนิกดา
 เจ้าเมกนนั้นมันก็เล่นคันทายก แต่เป็นรองไอ้เจ้าหว่าตลือเอาหัว
 มันใหญ่ไ้เคยเล่นออกเจนนมา เกลี้ยคนน้ำหนักรักใคร่รักใคร่มัน
 ไ้ไว้วันกันคั่นละโซโซ เจ้าลือเหละกองโตเพราะเขาขึ้น
 สงสานหว่าตกลาไปไ้ไ้ไว้วัน ญไ้ใหญ่อีกคามันคอยกันไว้
 เต็กที่เป็นพระหมื่นไ้ไ้ไม่เหน หฤที่เป็นสรียังยังสงไสย
 แต่มีหนวดแก้มก้อยกันน้อยไป เจดีย์มไ้ไ้คจขึ้นคั่นกลับมา

วัน ๗ ๖ ๑๒ คำ

๒

เวลาควันนมัยสัง ให้เล่นละคอนฝาทรงเหมือนคังว่า
 ประทานมันพันเหลียนเป็นราคา มากนักหนาจะระนึคักใจ
 ให้ปาร้องเจ้านายข้างฝ่ายนำ ทั้งข้าราชการน้อยญใหญ่
 พระองค์เจ้าท้าวนางพวงข้างใน ปลุกแต่ญใหญ่ทุ่งพระเมเนเหนพลก
 คุใหญ่ไ้กระโถนเหมือนบ้านช่อง ยังอีกสองหลังกะไรใหญ่เท่าคัก
 หลังน้ำไ้ไ้สัคคักคัก เคนเข้าไปใจทักทักนกกลัวคาย
 หมูลิงเทาลิงคำทำโครกคราก ยังอ้าปากเหลือกคาน่าใจหาย

ทั้งเลือกทำเลื้อยทอต่างพรายพราย
 กรังถักไปในนั้นเขาใส่หมี่
 เลกลงไปในนั้นอีกสองตัว
 ถักเข้าไปในกรังมีเลื้อยสาม
 ไม่ไว้ใจเข้าไปใกล้กลัวเสียเชิง
 มีกรังเลื้อยฝารั้งคร้อยคัน
 ผมเป็นเชิงชอบกันคำวันชื้อ
 ถักไปในคอกเขาขังม้า
 แลไปใจหมายว่าม้ากัน
 เหนไม่คุเกินเข้าไปใกล้คอกขัง
 เหนมันก็มีกินย่น่าเอนดู
 อีกตัวหนึ่งเขาว่าลากูน่าเคอะ
 ต่อออกไปไว้นางกิริณี
 ไปใจหายแทนวัวตัวหนึ่งนั้น
 สีเทาเทาไม่เข้าทำน่าประวิง
 พอฝารั้งครือครั้งเสียงท่งท่ง
 เขาขึ้นมาพากันออกมาพลุกพลุก
 ทั้งหญิงชายหลายคู่คู่มิถ้วน
 ชีม้าเทกแผ่นผ่จากคอกออก
 ทวนายใหญ่ขี่ม้ามาฝ่ายหลัง
 ถึงกลางวังกรังเข้าหมี่คุกทำทาง

ทั้งเลื้อยลายคล้ายมีรวมสี่ตัว
 โตเต็มทีสังเขี่ยมเทียมคำหัว
 หลุดมาแล้วไม่ชั่วหนึ่งหัวเบ้ง
 ล้วนเลื้อยไคร่งคำรามแห่งน่าเบ้ง
 แล้วเดินเหลิงเหลียวนำมาขวามือ
 บางคนว่าสิงโตเขานับถือ
 นาคคือทั้งจะโดนโดนจับคน
 เลกหนักเลกหนาน่าฉงน
 เขาติดยันไปไว้ให้คนดู
 ค้องยืนตั่งตาเขม้นอยู่เป็นคู่
 ช้วนเป็นหมู่ไม่เคยเห็นเลยเช่นนี้
 เหนซึมเซอะยืนอยู่ทำหล
 ล้ามแหล่งมีสองตัวน่ากลัวจึง
 เขาล้ามแหล่งไว้ด้วยกันลงนอนนิ่ง
 กลัวข้างระเระกลิ้งไม่อาดลูก
 เข้าไปนั่งดูในโรงค้อยเป็นคู่
 น่าสนกเห็นเห็นวังเวียนวัง
 ใส่เสื้อแพรกระบวนงามระหัง
 จับคู่เคียงเวียงอนงค์อยู่กรังกลาง
 มีคันยืนแถวทั้งทั้งสองข้าง
 จะเป็นอย่างหัดท่ทานคนซึ่งไชย

เข้าด้วยกันทีละสามแล้วย้ายสี่
บางทีซึบเสมอน้ำตากันไป
พอสิ้นท่าซึบมาเข้าโรงหมัก
แต่เป็นเลื่อฝาทรงที่สน้ำตาน
พวกนี้ถูกโรงประตูกัดเค้นไหยง
ใช้แต่ดินแต่ชันคนทำวนาง
คนทำวนาท่านหนไปลลย
พอกรังเลื่อไปพนวันเข้าไป
มันเข้าไปในกรังแสนอ้งฮาก
ให้มันห้อยไค้เหมือนไผ่ยง
เลื่อไค้ไม่ทำไมเขาหมกสน
ยังนกไปไผ่พนวันรันรว
หมกสนคนมีเตกมาซึบมา
คินมันเห็นยวเกินไปสงไสยครัน
แต่ถึชันมันกระโคกไค้ไหยงเหียง
นังคิมาวังวันจันลายตา
ชุดที่สยบุนออกเล่นร่วม
ฉากฉลี่ยถึยลลยลลยอย่างเล่นกัน
ทหาหคมาสเลื่อเลื่อ
ย่นสองเท้าก้าวจ้งหระประมาณ
ค่อชคนสามกัษพนระยา

๒๒

วังออกจึสยคิย่างแล้ววังใหญ่
วังอยู่ในสังเวียนเรียนชำนาญ
ไปเขนรคเลื่อมากริงนำฉาน
ย่นกระหงานอยู่ในกรังจันวังกลาง
ถ้าโคกโผมาหละบับคัฉวาง
ต้องถอยห่างออกมาค้อยแต่ไกล
จนเลื่อหลับหลังพลับพลาหาคไม่
นำเลื่อใช้คฝาทรงนังชันพอง
เลื่อข่ฟเอาแซ่ฟาคจันกลัวยอง
เอาหัวลองเข้าในปากไม่หยากกลัว
เวาคันคเกอยจระคินกลัวขั้วหัว
นกพวขอให้เลื่อไปพลันพลัน
แล้วทำท่าต่างต้างอย่างชันชัน
ฤาหนึ่งมันจะใช้อะไรทา
เหนเก้งเองชาคฝาทรงพวกม้งข้า
ต้องเมินนำเวียนสัสะเลื่อจระทัน
เคยมีถมยังไค้ไม่จ้งน
แต่น่าย่นกว่าเลื่อเลื่อรำคาน
ให้ยางเยองเข้าจ้งหระแกวทะหาน
ค่อคัทท่านจระระนขมาเอง
ชันขมาค้เล่นเต้นออกเหียง

นางเมียบ่นบ่าผัวไม่กลัวเกรง มันเหลือเก่งกว่าภหิงจิงจึ่งเจียว
 เจ้าผัวจับเอวไค้ตะพายหัว นางเมียบลยรวากับปลิวใจเลี้ยวเลี้ยว
 ม้าช่อใหญ่ไม่ไค้ยังสักครั้งเดียว เล่นขับเขี้ยวให้คนคอยนานครัน
 ภูษามักตบมือออกออลาว นั้นเรื่องราวว่ากระไรไค้นั้น
 อย่างช้างไทยใช้ผัดพ่อเขาล้อกัน ผาหรั่งมันว่ากระไรไค้ไม่รู้
 ชดทเจศควานลึงขมา เขาเอาเชือกมัดขาทำน่าจ
 วังหวัคลอนย่อนย่อนนาเอ็นดู แต่ไม่สู้เมือกระนั้นจนกว่าน
 แล้วคนถ้อยบายหนังสือตัวผาหรั่ง ว่าไค้มันจอนอยู่ไค้ไม่รู้ที่
 ที่อ่านออกเขายอกว่าช้ออยุคที่ กำหนดมีเวลาสิบห้าพินิต
 ไค้เวลาไค้ระคังเสียงก้องไค้ง ตัวละคอนออกที่โรงยันทิดคิก
 จับกันเป่นท่าทางอย่างแสดงวิท ไค้ใครผัดกับพระยาคคล้ายคลึง
 ชดทเกาเอาช้างออกมาเล่น ไค้เห็นมีหม่อมม่อปลอยจันถึง
 ถ้าไค้คันจะชอยกันคังแตกอึง ฉันต้องถอยมาหน้อยหนึ่งเพราะออกคว้าม
 เขาเอาถังมาตังไว้ให้ชนยน ไค้ซัดชนยนซ้ำชาน่ามุ่ม่าม
 ให้ยักตีนยกขาว่าไค้ตาม หกชะเมนแลดงามกว่าทั้งนั้น
 ทั่งเข้าปดเข้าไค้ไค้ไค้ทุกสิ่ง แล้วให้ถังถึงเวียนเกินเทียนหัน
 แล้วคายหัวคนเลียงถึงเพียงกัน เขาซังหมั้นผกฝนเอาจันค
 ที่ลียบนนางหม่อมเขาขมา มีที่ล็กออกมาพค้อ
 หักชะเมนลอคบ่วงทำท่วงที่ ล้อนารับนหลังมั่วว่าทำเป่น
 แล้วนางหม่อมควมม้าทำตังเหาะ ตามสั่งเวียนจำเพาะไค้โคตแผ่น
 ลอคบ่วงถึงสามระยะนำกระเคน ไค้ยักตักกลัซเต้นส่ายใจ

ก่อนไปในกระบวนชั้นเคาอิ

จนส่งลัวแลหวีหวากุไทย

ชุดก่อนมีนกขยขาว

มาตัวเล็กคอกเอนคัมน์รู้ครน

อีกทั้งย่นสองเท้าก้าวจังหวะ

เดินหลังไค คีบคัทละนอย

ท่อนอนนยบ่นเลียงกระไค

ม้าสามตัวต่อไปก็ไม่วั้น

ก่อนมีคนหนึ่งออกมา

มายนขบพาสมกำลัง

ดูหมิ่นหมิ่นท่ายม่านาจะตก

ด้วยใจมันสิ้นทักไม่พลักเพลง

ควรวนเลื้อยงักกล่าวคนัก

คนลากรักเขากลับคัยฮาวอน

พอเขตกวังเสียง ไชกกระไชกลั่น

ยิ่งแลไปใจพรันทวลันเทม

ถ้ามันผลคหลคออกมาจะว่าอะไร

ถึงเลือกก็จะไม่มอครอดชีว

เขาจะยั้งคังจะกลิ้งลงเป็นแน่

ออกเสียใจเราไปคคูล์กำ

เขาเข้าไปให้มันทำเหมือนควรวก่อน

จนถึงมมาคังขงซอนไค

แล้วเข้าไปหักขะเมนเล่นบ่นน

กับหยิงสาวออกมาเล่นไม่เหินขัน

วังส่งเวียนเหียนหนไคเรียบร้อย

เอาไม่วางวังประทะก็กลับถอย

แล้ววังร้อยเลยลับกลับเข้าเตน

มีเคกย่นขงไปเช่นเคยเล่น

เล่นเหมือนเช่นเคยเล่นมาทุกควัง

แต่อย่างคนแข่งม้าข้างผ่าหรั้ง

หนงเคาอิทยนหลังไม่พลาตเพลง

มันไม่ยักหักคเมนเหนเหลอแขง

แล้วเปลี่ยนแปลงออกเล่นเปนตอนตอน

ต้องหลยพักเลียงไคไปเสียก่อน

จึงค่อยผ่อนออกไปนั้งเหมือนยังเดิม

ให้ห้วนห้วนโยมันคักทำอีกเดิม

รู้เช่นนหนไปเคเดิมเสียจะคิ

คว่าเอาไคเข้าแล้วเหนค้องเปนนี

ท่ทานทถอยบ่นย่นประจำ

มีใครก็ใครคังจะแผ่เพราะบ่นรำ

ต้องกลั่นกล้าณฮาวมอย่นมนาน

เคียนรำไปไม่หยดหย่อนเลือกก็ทาน

^๕ ๕
 ชนยืนเกาะกริ่งแผ่นเหนท่ยาน กลัวละลานแล้วเขาให้ล่อคย่งไฟ
 เอากระดากซุกกอดฮ่อข่องพุก เสือลูกผลไปมาหาขั้ไม่
 ถ้าฝาทรงผืนหลังมาเมื่อไร ก็ขู่โฮกเหมือนจะใคร่เข้าคายนเคียว
 ต้องฟาดแซ้วไปใส่ขั้วขั้ว จนเล็กกลัวยอกมาน่าหวาดเสียว
 เวดมันเขาคังซกขั้วขั้วจึงเจียว คั่นคั่นเคียวเสื่อสามตัวจึงกลั้วลาน
 แล้วเอาขึ้นเนือโคโศสนัก เสียบส้อมยักเข้าไปให้เป็นอาทาน
 เสือตะครุขปากงับรัยประทาน ดูเคียดคานมีใคร่หาขยวโยธธา
 กว่าเสกเกอยเจดทุมไปไค้ เสกขณคั่นข้างในไปทั่วหน้า
 สันเนือความตามกำหนดจำจมา ค่อพรุ่งนี้จึงจะว่าความค่อไป

วัน ๑ ๑๒ คำ

๗
 วันนี้มีสมโปกข์ขึ้นพระอู่ ต่างคนรู้ทั่วหน้าหาขาคไม่
 ไปตำหนักท่านอึ่งเล็ดที่ข้างใน แต่พอไค้เวลาเสกกลง
 คนวอ์จันทันเขินเสกจมา สู้ขันถ่มทาวาให้ โสกลสง
 พระเต้านำบงกาหรรควานทวง ควยพระอึ่งสายเสกไปลั่นคอน
 พรามพระครูสังหลังถ้วาย แล้วเขินย้ายลงสี่ยพ้ออื่น
 ทรงขมนคินสัพพองประคองกอน แล้วค่อยช้อนผ้าห่มคลุมพระกาย
 เขินเสกมานั่งยังเต้าอ กรังโยส่เงินทองแก้วแพรวพรายฉาย
 พรามสามคั่นจุเทียนแวนเวียนวาย แล้วเจ้านายภูหิงทรวงส่งรัยกัน
 ครอบห้ารอยตามร่บอยเขยฉบขั เข้าแวนคัขเทียนสำเนียงกรีกพระขวัน
 เสกกะถาว่าโส่ลกแล้วโยกควัน แย้งน้ำมันเจิมยาทราชโอริฏ

อึกคันหนึ่งจึงเข้าไปฝากด้วย
 ช้อนทองตักน้ำมันาฬัฏฐิ
 แล้วประทานน้ำพระสังข์แลเจิมหัว
 ไปไม่วางข้างฟ่อนนิคควา
 ว่าพระอภัยพิริยาภอน
 เหล่าสัตว์กรมพาลาอย่าลวนลาม
 ของสมเือกไพร่ตบประทานเงินหกแท่ง
 ชันลงยาภาทองกำงามไม่เบา
 ทองพระบาทส้อยทองก้อนร้อนไต้ใหม่
 สายสินโยงเสาวไว้ให้คุ้มครอง
 แล้ววางองค์กลางพระอภัย
 ว่ากล่อมหึงดังทำนองทั้งสองคน
 บัดสองสามล่ำก็จบสนับลิ้น
 สมเือกเสกเสกจนขนิคนันไล
 คำวนมนมเลียง ไช้เจ้าผาหรั่ง
 ฉันทันไปชมเล่นเห่นกระดาน
 ท้องพระโรงสี่รั้วพดศไธ
 พร้มลวดลาคทางย่างเบื่องจอร
 ห้อยเลียงไช้ไช้วางอยู่กลางห้อง
 กลางไช้ตั้งเครื่องคอกไม้วิไลตา
 ทั้งงานกวนผ้าเชกมือนักน้อยใหญ่
 ผูกบาทซ้ายขวาทำคามกำหนด
 ถวายให้ทรงชดถึงสามครา
 ผูกด้วยขันทพระทองทั้งซ้ายขวา
 ทรงพระหัตถ์ประสาธน์พระนาม
 ให้ถวอนลักสี่เปิ่นที่ขาม
 ให้มีความจำเริญเนิ่นนานเนา
 กับทองคำกำลังแพงอีกลุ่มเล่า
 เงินสิบซังตั้งริมเส้าพระอภัย
 ในพระอภัยไม่หมอง
 พรหมประคองพระกุมารพลางอ่านมัล
 ชักสายส้อยเหยียบไม้สับลิ้น
 จีบขิดคันเบ้าสังข์ตั้งต่อไป
 ประโคมพินพาดสนั่นเสียงหวานไหว
 ต่างคนไปจากตำหนักไม่พักนาน
 ยันพระที่นั่งขบถกวาดสาดส้าน
 เหลือประมาณที่จระเป็นคำกลอน
 จิตไฉนเป็นทักขังนาค่อน
 ทว่านค่อนตัวนออกขบถมื่อรคา
 เอาชัสองข้างรายเป้นซ้ายขวา
 ทักวังนำเต้ามซ้อมซ้อม
 ถ้วยแก้วไว้วางจึงหระเวียงสระหลอน

งานสยไส่ชนมบงนึ่งคังซอน มีกาคยอกนามกอนกำกับงาน
 พวกบ้อยมาคอยอยู่พร้อมพรัง แกรฝาทรงมโหรีมีชัยขาน
 ยิงท่อนทองเหลืองมโหลาน ล้วนทชาด้วยย่นตังตุ้ยราย
 ท้องเขียวเลี้ยวขวาน้ำชมพู มีทกลึงสกรำคำช่าย
 คณนึ่งคังยงมากมาย ทวงทกล้ายห่อเจียมเจียมอำไพ
 ห้องนำเงินนึ่งยงงามไปกว่าน ตังเตาอนอนนึ่งทงน้อยใหญ่
 ตามคัเกลียวเหลียวนำคาแลไป เหมือนอย่างไค้ขิ่นวิมานกระรานตา
 คัเครื่องนากก็ลือนนากุญมากหลาย คุมมากมายลั่นจะร่ำรำพันว่า
 คัเครื่องทองทองลั่นชวนทักลั่น คัลั่นขาล้วนลั่นยาราชาวาคี
 คักระโหล่ของกระโหล่ไล่ทุกชั้น คัถมลิ้นถมลิ้นตะทองให้คังท
 คัเครื่องเล่นคูกคาน้ำเปรมปรี ลาร์พคทจะมีลั่นน้อยน้อย
 คัเครื่องเพคแลผาคหวาคลัคัง เหมือนแสงรุ่งฤว่าพรายคล้ายอิงห้อย
 ทกวันนมมากหนอเพคพลอย หาใส่ก้อยเมือกระนั้นแทบขิ้นไล
 เพคเคียวนมมากก็จริงแหล่ แต้น้ำแพ้สัแต่ก่อนเขาไม่ได้
 ตะกั่วทักยักกรายนำไป มีแต่เพคข้อยใหม่น้ำหลั่นก
 แหกขอกมาว่าฝาทรงทำด้วยถ่าน เกยไว้นานคำไปไค้เหินประจักษ์
 อีกตำราว่าถ้าแซ่ส้านลั่นนิก ครู่หนึ่งจักเป็นส้านลั่นลั่นเหลียมเงา
 อินเรือนเทพองค์ ป.ร. ท่านเคยเหินมาก่อนวัยสังเล้า
 ฝาทรงซังหลอกขายไค้ไม่เขา นีหมีเอาเงินไปเป็นหลายพัน
 กรังพระท่วานทั้นร้อยคอกไม้แขวน เปนแผ่นแผ่นเออออะไรที่ไหนนั้น
 ย้างเป็นอย่างข้างฝาทรงรงจัน เมือกระนั้นแล้วเป็นขอกเพียงระย้า

เที่ยวนแผลงแผลงไปให้วิธาน
 เลียงไครเสกจวนเสกจะชนมา
 ตั้งใจจะไครเหินเจ้าผาหรั่ง
 เขาคามเสวชเยี่ยงอย่างทางพรมข
 ไม่มีหนวคมีเคราเค้ายังเด็ก
 คยัมแย้มนำคาไม่น่ากลัว
 อยู่แต่เมืองวิลาตไม่คลาข้าน
 มาต้องเที่ยวทกน่คอรจอนแลเลง
 วนเจ้าเขาจึงเข้ามาทูลลา
 ห้าท่มเสกกลับไปไม่ชวนเคอง

อย่างโบราณเหินจะสนเสียแล้วหนา
 ต้องหนีไปแอบผาแฝงตาค
 รุปร่างจะขงขังอย่างไรอยู่
 พอโผล่เข้าไปในประตูก็เห็นตัว
 แต่ไม่เลิกส่งใหญ่มีใช้ชั่ว
 อยากให้ตัววินเขาเข้ามาเอง
 ให้แต่ลูกแต่หลานที่เก่งเก่ง
 เที่ยวนเร่งเรียกให้กลับไปเมือง
 ว่าจะลงนาวาแต่ฟ้าหล่อง
 กสนเรื่องหมคเท่านั้นในวัน

วัน ๓ ๆ ๑๒ คำ

แรมแปดค่ำวันพระระชะว่าง
 เสกออกพระโรงนอกนามจักรกร
 ค้วยเมืองมุกดาหานขอกขานไซ
 อิกส่วยสาขรรณาการเหมือนทกครั้ง
 ท่หานก้าคาคาส่คามเข้าแถว
 เปนแขกเมืองสามันไม่พนลก

วนนางแขกเมืองไว้ให้ตองท
 พรอมหม่มขมนตรเอนองประนัง
 สังกั้นไม้เงินทองของเครื่องตัง
 เลียงเซงเส้แกรผาหรั่งมีหื้อรทก
 แกรวังส่งเลียงแจ้วคก้องก
 สุกสันความตามทนกไ้เท่านั้น

วัน ๔ ๆ ๑๒ คำ

ใจยังยังฟังข่าวหนาวส่ท้าน
 คุณท้าวคลังฤกษ์ยังเจยเตมท
 ยังมีลออออกมาว่ารับสั่ง

เหน่มงานมิไ้ห่างว่างคิ
 กลัวเขยหวัคยจะเลอนไป
 คุณท้าวคลังยังไม่หายหาแจกไม

เวียนปลูกยากินว่าถ้าท่านขึ้นโล
 พ้อไ้ข้าเข้าเฝ้าอวสานจะโลก
 ย่างแคลงใจไปเที่ยวลี้ภัยออกขุนละมุน
 มาคพระที่นั่งใหม่ไม่มีคั้น
 ว่าย้ายไปไฟสานสำราญนัก
 เสกออกข้างนำเวลาบาย
 แยกเขี้ยวหวัดเจ้าพระแล้วระไป
 เสกขณข้างนำกว่าสามโมง
 แยกข้างในรายนามาเป็นกอง
 ถึงท้าวนางยังไม้ทันจะเสด็จลี้
 กลัวยุคไว้ใจเค้นอยู่ยัง
 ไ้เขี้ยวหวัดแล้วลี้ภัยมาทอยู่
 ล้นประแก็ศตราไม่ลาลัด
 ถึงขอขบถเสวยราชสมบัติ
 อิกยังคัมภีร์มรณประจักษ์
 ตั้งพระไชยไว้ทั้งห้าแผ่นดิน
 บันบันดังตั้งราชกกพัน
 พระที่นั่งนั้นกระเนเอนสามสิบถ้วน
 พวกเจ้านายเสนามาเป็นกอง
 ทวงจตุเครองสะการะมัตถ์สถาน
 แล้วพระท่านสวคมันไม่วันวัง

เหนไม่ไ้เขี้ยวหวัดกินคั่งสินทุน
 นั่งที่ไหนเวียนแต่ใจก้นออกวุ่น
 ย้ายที่ใหม่ทำให้ขุนขึ้นอีกพัก
 คั่งเลือกสินไปใหม่ไ้ประจักษ์
 ไปคอยอยู่พร้อมพรวักพระโรงใน
 สมโศกเงินตามหมายหาผิดไม่
 ถึงขบใหญ่ไหนพรวตามทำนอง
 ประทับนำท้องพระโรงที่กรังช่อง
 แม่ไ้ยร้องชานชานชัยนคั่ง
 เสกกลบขบบันพระที่นั่ง
 พ้อรับสั่งให้แยกไปมิให้งัด
 เก็บเงินเข้าคู้เรียวร้อยหมัด
 ใจกระจางสว่างหมัดไม่รำคิ
 จะสม โศกเสวยกรฉกเฉลิมศรี
 สวคมันที่พระมหาปราสาทนั้น
 โยงสายสินจัดการทุกสิ่งสิ้น
 พระแสงพานสองชั้นประจักษ์รอง
 ล้วนท่านเจ้าท่านพระครูสิ้นทั้งผอง
 พ้อสักสองทุ่มเสกเสกจลิ่ง
 อาลักร่านคำประกาศไม่คลาดหลง
 พ้อรับลิ่งเสกขณก้นมา

วัน ๕ ๗ ๑๒ คำ

๓๓

เลียงพระสังทรงประเคนเพนไปไค แล้วถวายของพระท่านยะธา
 สวทยานมีสัพพะพุกทา แล้วไคคลากลับอารามตามสัยาย
 ทริงกเทียนสังเวทยะธา ไลน์ประกาศขังงานชานพอนถวาย
 พรามอานคำณันนระยาย แล้วออกแวนเวียนรายตามโบราณ
 สัมโลกสยเสกกลับพระที่นั่ง เวลาเช้าตงทไฟสาน
 สวทมนเณเช่นทว่าแต่วันวาน แต่พระเปลี่ยนตามงานที่กะไว้
 คอวันนมีแต่ทำมยค ยอริสคสิกขาอักษาไสย
 สวทมนจิบเสกสยพระกลับไป ขอจิบแควไไเพยงนท

วัน ๖ ๗ ๑๒ คำ

๓๔

สกุงตนลกชนนงไคพงเลียง ขันใหญ่เปริยงตวลันมิงชวนหัน
 นทันยงกนทำไมมาหลายบ อันเรือนแป้วไม่ออกบออกกรังกรัง
 ยิงอิตค่นาในเวลาสวคพณียก เพราะทันจักไคให้หันสัง
 คุเป็นคุนคุนไคยไม่ปลัดปลัง ทำเนยมคังยอนอยแต่ขราน
 ยิงอย่างใหม่ไมไคตงพระอิตค่นา ทั้งเวลาก็กกลางวันชนอิกสัถาน
 เปนเยียงอย่างข้างอิกฤษพิศทาน คุเกินงานสลคไคเคยไคมา
 จะไปไหนไปยากลำบากยิ่ง กลัวระถบนกลังคยสังขา
 เลียงพระสังทรงประเคนตามเพลา เจ้าข้างในถวายผ้าแลไชยทาน
 ยิมันพระทีละอิกกรังมารบ ตามลาคัยที่ชานพักย่นไฟสาน
 แล้วไมทนาเหมือนตำราเมอวันวาน อิกทั้งการสังเวท้าวเทวัน
 สมโลกเสกเสกกลับพระที่นั่ง พอยนคังทอนบ้ายวียผายณ

ไปคอยรับเสด็จอยู่ในสวนพลิน พวคนอกวังทั้งนั้นมามากมาย
 ที่ใต้ หีบขี้มาตามประกาศ ไม่ใคร่ขาดเหมือนทุกขมีเหลือหลาย
 พ่อเสด็จถึงสักครู่ฝนพรปราย คึกกระจายไปไม่จับจันพลับเียน
 เสด็จออกที่นั่งคัสสิมากัม ทางท้าวพระย้อมันไม่เห็น
 หลังปรางมาคณเสาศิไลยกะเรน แต่จำเป็นนั่งอยู่คอยบูชา
 เสี่ยงประโคมหื้อระทกออกกกก้อง ที่หลังกลองชนะกังไม่กังขา
 ทราบว่าเสด็จปราสาทยาคกรามา ทรงวันทาพระย้อมรูปแล้ว
 เสด็จขึ้นมุกหลังทางข้างใน กรักปราไสยทั้งผองทวยผ่องแผ้ว
 เลี้ยวทวนจากปราสาทเสด็จคลาศแคล้ว ไปตามแถวท้องถนนทวนดำเนิน
 วันแต่งตัวกันเกี้ยววิเสศนัก ไซ้ว่าจักกล่าวแกล้งแล้งสั่งกระเส็น
 เต๋วาคาแลมันแรงแพงเหลือเกิน คำนากล้วยขีเียนถึงยากจัน
 เต่งกระจุกกระจุกหยกหยิกมาก เหน้ยมยากฉินนี้ยอมเป็นขัตสัน
 ังสาวแล้จะยอมแพ้ ไม่ต่อขัน ห่มหม่นอนแลพ้อทันทามถมไป
 ไรทานกราท้างนำวันนั้นนั้น เขาบอกฉินว่าทูลหม่อมโตท่านได้
 ภายสัยทองลงยาน่าปลื้มใจ เจ้าคนกรัมนาใหม่สายทองชัต
 ระอ่อมต่อเติมเพิ่มยศถา เป็นพระยาเคช โสโธชินสนัก
 ระยารักษากรุงพวยพุ่งชงคิ ได้ทั้งสองรองถักทั้งสองคัน
 ังที่สามตามสกุณอีกหลายนาย จะบันระยายช้อเสียงถักขัตสัน
 ่าไม่ได้เป็นใหม่ให้เวียนวัน ข้อยอมจันเป็นคันทนว่าอนแทน
 วมันวันนทพระที่นั่งใหม่ เศวตงกุกพันตั้งไว้บันพระแท่น
 โยงพระคังนำออกที่ไม่มีม้าน ผิดแบบแผนทอนหมคังจิดไว้

พระทมาสวกมันแลจะฉนั้น เป็นเวนวันฝ่ายพระคณะไ้
สวกมันเสรเสศจคนเข้าข้างใน จีบเรองไรแรรวนนล้ง

วัน ๗ ๓๒ คำ

๓๓

พ้อสายแสงสรียาเวลาเพน ก็ประเคนสำรับเลียงพระล้ง
ของพระราชวังยานวัง จักบั้นงอย่างคัทโตโต
เมื่อวันกลางข้างในคืนทงนน วันแรกแจกข่นพระวังโส
ทงฝ่ายนำข้าราชกาโร มีไชยทาโนตามกำลัง
ทวังพระเต้าเสนอกทกพระยะธา สวดยักส์มิงตำราพระคาถัง
อิกยานทะพตาออกวาจัง แล้วสับพระพคทงจันตเต
แล้วท่นอกเระพระวะศัลย์ ถวายพระพอนลากลับอาวาเส
ทวังจตุเทียนสังเวยอ้งเทเว ขุนโหเวียนร่ำคำขชา
แล้วพรวมอ่านคยคี่เป็นคำฉั้น อันเชินฝูงเทวณันคี่ดมา
อิกทงจตุโลกปาลา แล้วไผยออย่าให้ข้งมาพ้องพาน
แก่พระอ้งผู้ดำรงพัยพัคสะ จำเรินพระชนนส์ลักดาทาน
ทงเจ้านาเบเนข้าราชการ ให้สำรานทวนำประชาชน
ทงฝูงสัคคัมหานานาชาต ให้แคล้วคลากไฟเยศเหคขัดสน
แล้วออกแวนจตุเทียนให้เวียนวัน ประโคมคั่นกรลันสนั่นคัง
ทงข้างในข้างนำโกลาหั้น มะโหรีคั่นพระทง
ทงขบไม้ออรรคขบข้งข้ง พรวมเขาสั่งเมอข่นจิบครบรอยวง
ลั่นค้องไซได้ตามกันสามคาย ขุนนางกรายรัชแวนโยกควนล้ง
ข้างในท้าวนางรัชขบประจิง เจ้านายทกพระอ้งส่งต่อไป

ส่วนเจ้านายฝ่ายหน้าขนตาเฝ้า
 ขุชาพระเสวกรฉัตไชย
 เวียนเทียนสัปดาห์โยกควนเฉลิม
 เริ่มทั้งเครื่องกกพนอันวรา
 อีกพระแสงน้อยใหญ่ที่ไปตั้ง
 ฝ่ายพระครูสูงหลังชั้นละที่
 พระโหรถอผ้าข่มพิก
 ทั้งพระแท่นพศตานค่านกำบัง
 อันใคร่ที่จะจัดต่อไปนั้น
 เป็นวันว่างทำงานงานพารา
 จะขอกเพียงพิณพิณสวัค
 ก็สิ้นข้อพ้อจกหมัดกระบวน
 ทกวอนเจ้านายแลชนนาง
 ไม่เข้าอีกเข้าใจไปไหนมา
 อัน“โคมลอย”นั้นว่าเหลวเป็นแน่หละ ยังคำ“ปะ”อีกก็เห็นเป็นความขำ
 ที่จะคล้ายกับข้อพ้ออีกคลำ ยัง “สัปดาห์” มีซ้ำแปลกออกมา
 ออกชื่อ “นุ่ง” ละสัปดาห์ก็ทุกครั้ง มันจะยังไรอยู่ไม่ไรทำ
 ยัง “กุก” ค่กันหวนวินยา คุณาตานนั้นจะไปข้างไม้คี่
 คำ “สวัค” ติดฝาหรั่งเสียงอังกฤช เคยคึกคึกคึกคึกของเตาเหินเข้าที่
 คนเหลวเหลวแล้วประใจใช้อย่างนี้ เหนท่วงที่จะละม้ายคล้ายโคมลอย

“มะหลกตก” นกค้อยข้างหยาย ที่ขนายว่าหลังไม่ลัดค้อย
 แต่คำ “เย” นั้นอีกตาทำร่องรอย เคยได้บินมาย่อยย่อยจึงเข้าใจ
 “เว้นไม่ได้” คล้ายกันกับว่า “หนัก” คุไม่ลัด ลักหนักแต่ส่งไสย
 “เม็ก” อีกคำค้อยข้างจะกระไร เหนจะไม่ลัด ที่ทำนอง
 ยัง “โก” นั้นพุดแต่เก่าแก่ เกอบจะเหมือนกันกับแม่เข้าใจคล่อง
 ยังคำโก, ใช้คิคคิกได้คิกกรอง เห็นจะต้องกับโกลใช้เพี้ยนตัว
 อันคำ โอ, คำกล่ม, มีลุ่มเอ ทั้งคำ เอ, ก็เคยใช้มิใช่ชั่ว
 ยางที่มี อุด, เข้าพันพัว อีกรั้ว, ใช้ย่อยไม่น้อยเลย
 ทั้งลูกคุ่ม, แลยหริ, มีคำกล่าว อัน, แลอิน, ริมอกรั่วเจียวอกเอียบ
 ท่านจะว่ากระไรให้ ไม่รู้เลย คำว่า ย้อด, นั้นก็เคยใช้เนื่องเนื่อง
 แดมโลกย, ฤาแดม, เปล่าเขาก็ใช้ ลางที่ โลกย, เปล่าก็ได้ ไม่รู้เรื่อง
 ลางที่เหลื่อแต่ โล โก, โธ่นาเคื่อง อีกอย่างเื่อง ไปเอน หยอก, ก็ยังมี
 บางครั้งว่า หยอกตาหลงขลุกลัก จะเล่นกันมุก ไคไคโน้น
 หญาว่าเราสุขกันชาเป็นราศี ก็ใช้ที่ไม่มีเค้าเราไม่รับ
 คำว่า พัก, จักเอาเป็นไทแท้ แต่จะแปลกรัง ไป ไม่เข้าสับ
 ทางร่ม, หญาร่ม, เปล่าเข้าสัทธ ใช้ระคนปนกับว่า คั่นคาน,
 ยังลอยแพ, ลอย, เปล่าเข้าประสา เป็นคำราเกิดใหม่ใหม่ ใช้ว่าชาน
 แต่ใบเขื่อง, หญาว่า โคม, พโยมยาน ค่นการคังสังเคราะห์ ใน โคมลอย
 ยังคำ ลัก, คำ เลข, หญา ลักช, ภูหนารั่ว ไป ใช้ย่อยย่อย
 ยัง พน เก่า, พน ใหม่, มิ ใช้น้อย จัน โคลงคล้อยท่านก็ ได้ ไค คียคิ
 ยังคำ ตุง, คำ ทง, นื่องเอก อีกคำ เต็ก, คำ ต้น, ชนสนท

หิวร้อ, แง้ม, แยม, แล กักกั, ทังว่า มี, อิง, บิ, กัเทอกยะ,
 บังคำ หือ, แต้กแต็ก, แล กักัน, ทันประโรวับสังกันอยู่เอะอะ
 กักำหนึ่งนั้นทันทัก, ละ ไม่รู้จะแกกะถาวะอะไร
 ส่วนคำ หึ, คำ มั้น, นั้นค้อยง่าย พ้อจะท่ายว่าเปนกานไม่ชอยได้
 บัง รวมรวม, แล หลวม, ละลายไป ทังคำใหม่ นอว์หรือ, หฤฯ นอ, ชุม
 เหนจะมาแต่พระยานอ้อรวัก แต่เรื่องอะไรไม่ชคใช้เกล็ดนกคุ้ม
 บังคำ คัก, นัใหม่ใหม่ใหม่คคคุ้ม เหลือจะสู้มสับไปให้ไค้ความ
 อันคำ โกร้ไค้ง, หฤฯ ไค้งแฮ, เปนคำข้างเงินแท้ไม่พักถาม
 คำเตยเตย, กัไ้เลอะเประเบอนลาม คุเค้าความมิใช่คำค้ำกรังกรัง
 คำว่าขุ่น, พน, บุกิ, มีมานาน สังกะถกานก็บังคิตพิคส์วัง
 เค้าคล้ายกันแต่คุ้มมันไม่แนล้ง อิกปลาส่ง, ทุ่มส่ง, ลงเหลวลิก,
 คำนัที่ไปข้างว่าย้อ ไครมาลัก็คังพ้อรู้ล็ก
 ถึงคำว่าทักข้อ, กัพ้อนิก แต่คำขล็ก, นนแลเห็นเป็นเหลือแปร
 อันคำอึ, โขลกเน่า, แลนางนอง เหลือจะกรองกรักกรวาทกระแส
 ทังพาวพาว, เพาเพา, สุกเคาแท้ แต่กระหายเหนจะแนในเชิงตะกลาม
 กรั, ครั, กั, เคาะ, คุพะระมาก บังหาฟ, ยาก, หอย, เหนเป็นหลายง่าม
 อิกยัว, มอง, กระหม่า, ทังอาราม วุคมิ, อา, ถ้าความคล้ายคลึงกัน
 คำซังเถอะ, แลจะโปรค, หนาโสคส้า ล่ากอันย้า, กุล, อิกกุลัน,
 กระโหลก, กระลา, เจ้าก้า, ว่าพัวพัน คุเชิงชั้นจะว่าเลือกตาเหลือกตาลาน
 หิวเทคย้า, แลย้า, เปล้าก็เฮามัง เขะเรียน, ครัง, ขาก, แจก, แปลก ไวหาร
 คำโรม, เหลี่ยม, เหย, นัมีมานาน บังวิธานไปอิกขึ้นอินเทเว,

หนึ่งอัคคี, โกลน, ไฟ, เทไม่กึก
ถึงลกลบเงินขยับขยับ, กยับขยับ,
ลัมจับ, กยับ อินเคียรวัยเขอ,
พูดฝรั่งมีคำน่ากลุ้มใจ

ควง, เปล่า ควงหนวก, อีกหนึ่งหนึ่ง, หยอกกหยิงหยิงยังไม่รู้ที่
ขนิททาง, กาหล, จินแวง, วิ, ยะโส, ยะ, คูนทัวยศ
รัศมี, วิจิตรมีหลายอย่าง

ทั้งขกหลัก, ยักดา, ว่าไม่รัก อีกออกรศ, แจกแจก, แปลกสำนวน

คำขยับขยับ, ขยับขยับ, ขยับ, เปล่าเปล่า คุณเป็นเค้าเหนยแนมเกมเสสวณ

กร้าว, หฤกร้าว, ไซ้ ไซ้, ไ้ เกากวน เป็นกระบวนเลียนล้อทางคอแบ

ยังก้มก้ม, กะก้า, ซ้า อ้มก้อ, เก็ก, เก้ม, ฮ้อฮ้อ, เห็นจินแน

เอาใหม่, ให้เถอะ, เนื่องกันแท้ เป็นคำแก้คำไขกันในเรื่อง

เกรี้ยวกร้าว, กริ้ว กุสน, โจนทยาตอน กุสไท้, ไซ้แต่ก่อนวางกันเหลือง

ยังกันเขี้ยว, ปวดทูลละเลง เลยกระเจิงจัน คุรจ้า, อาเจระ,

ยังคลกคลก, ขยับเคลอะ, แลขยับเคลอะ อีกขยับเฟอะ, ขยับเคลอะ, เประอะเประอะ

ไปข้างทางไสใครกไปกุดกละ ปลาแห้ง, แคลงว่าจะไม่ชุ่มมัน

คำว่าทอย, ว่าสลก, พกกันถึ ข้างท้ายมีคำเฮายัย, จัยไ้ค้มัน

คงเหมือนขยับ, ที่เราใช้เมื่อกระนั้น แต่ขอข้าง, พังไ้กันเรวเรวน

ทั้งพอง, เปล่าพองแก้ม, แดมมาใหม่ แต่ สวิทอิไชย, เคยใช้ ถึ

เป็นคำเคียวกับสวิด, คิคคิที เช่นกับ วิ, วิโวหาร ดานวาจา

อันคำห่อ, คือว่าซัดพัค สัน, ซัด, ซัด, คก, อ้อหฤจะว่า

ตมูกคักคักคักคักครทชนมา
 เป็นชั้นเก่าเกือบระเท่าโคมเข้าแซก,
 คอชุก, บู, ม่วง, ควงกัยความ
 ตักกระแตน, ตักกระเต, ตักกระไ้,
 กระเรยลัน, โกร, เข้ม, เกี้ยเลมมา
 เซลยะ, क्रम, क्रम, อีกคำ คว,
 อิกกรอกกรอก, แลกว่า, คำสำเนียง
 อันตะโป, เหรา, พทมาเก่า
 คัก, เตียวล่อ, ต่อตามทาง
 ฟีปฟอยแพย, แขยว่าทางอาพาค
 สวิง, เฟลีย, เลียแต้ม กันคานเทม,
 อนึ่งคำบิศพระส"อ, ข"อพระเลี่ยน
 อิกเรียกตัวตักกระตุ่น วุ่นกะไร
 หง้อยหง้อย, กร้อยกร้อย, ฟังค้อยกระจ่าง เหมนมหน้าย, หลายอย่างไม่เลือกที่
 วิจารณ์, กัยไพร่ว่าอเว,
 คำกา, คำค่างดาว, ครวบวอก
 ชว, คำจิ้นหญาอย่างไรใช้ไม่จิ้น
 ยังมี ค, บ, แลยเลียค,
 ที่ข้างในใช้ อิกคำล้ำเหลือนัก
 ทั้งคำข่อ, คำปรีอ, หญาคำยิง,
 ทั้งเกเก, แลกับ, สคัยมา

ยังคำโบราณนานมาว่า มะกลาม,
 แต่คำ เทวศรอกแควก, แลอีกสาม
 ว่าหื้อพวาม, จมำ, คำเรจา
 ตักกระเตยโย, กัไ้ไ้เป็นคำว่า
 พทเฮฮาหนวกหั้นนังเคียง
 คล้ายกับผิวปากซ้ำทำส้มเลียง
 ยัย, เขะ, เขียง, เหวียงรียกับจับคาง,
 วันยังคำ, นัยเข้าไ้ อิกอย่าง
 เตียว, เปลาข้างอิก ทั้งคัง, คำทั้งเคิม
 ลอองขาค, แลรางวัล, ขนเขือ, เขม
 จัยกลอก, เคิม ตักกระลัก, หลีกคำไทย
 คำไพร่เปลี่ยน บิดค่อ, ขอหวั, ไ้
 ทั้งคำใช้ ปลัด, ควช, ชคัวิท
 เป็นท่วงที่ข้างอย่างทางประจักษ์
 คำระบอก, นพมัททหลิงหมัก
 เก, ย, อา, ปรากคัฝรังลัก
 กัยเฮมย, ฉินซังเกลียดเกือบส็อก
 ท้นอิกกระทักกันว่า กรุค, สคัยญญา
 เป็นคำเจ้านายภหิงวิสัยสังหนา
 เป็นประสาทข้างในไ้เนืองเนือง

เสียม, เพียม, รุ่งโรจน์, หนาโสภครัน ชุกโชม, ล้อบ, สอง, นั้นพอเข้าใจ
 ยังประจ, สาค, หรี, มีอีกแน่ ออกอัย, แอ, แวน, วา, กล่าวกันใหม่
 บิด, กัยปล้ม, อีกสองคำฉันจำไว้ ทั้งจีนไท, ท่านก็ใช้ มีคำรา
 ชน, แชก, ชิก, ขย, เขย่า, หยอ, ทั้งอ้อมครอม, ย้อม, พร้องนานหนักหนา
 นวด, วิต, เอ้อเรอ, เพ้อกันมา กัยคำว่าไท่เท่ง, ทั้งกว้าง, แวง
 ไช้, เปลาไ้กไ้ก, แลยัยปรัก, คำจกจก, ฝะ, เบอ, เรือเป็นแถว
 ยังกรัก, กรอย, ไกร, ไ้ไปจนแถว ทุกซลัก, บก, แลวเจอง, ตะเเพน
 คำไ้, วัง, หวาน, ทั้งว่าแนบ, แสนเจบแลยคำก้วย, กว้าง เกินเหน
 อีกแจกกรา, แลกมาน, พานยากเขน อัยอีกเป็นคำผวนชวนเลียดแวง
 คำข้างในไม่เหมือนกัยข้างน้า ท่านไ้เกยกริยาทั่วทุกแห่ง
 คงคอยแต่ก่อนว่านาคิคแคลง ฉันล้แลล้งทำให้เหนเป็นไม้เคื่อง
 ฝ่ายข้างน้านั้นประสาทั้นเรียนยาก ยังมีอัยอีกมากไม่รู้เรื่อง
 จะจกไปไม่สิ้นสกลสมุกเปลือง ฝ่ายกัยเยองเหลอจะว่าทำเป็นกลอน
 ยังประสาฝาทรงไปทั้งนั้น ทั้นกรวดกันเลี่ยนไม่ไหวไม่ไ้สออน
 กัจชวชวเข้าเข้าชาวลันคอง ไม่เหมือนอย่างเมื่อก่อนเคยพุดกัน
 คำเหลวไหลไม่มีคำอันผลัด เพราะคำขคจึงคองไ้หมีไ้ชิน
 ยังหาบ, หาแปะ, แลเพย, นั้น คั้นชันฉันพุดข้างอย่างคอง
 คำฝาทรงตั้งแต่ก่อนก็เคยไ้ เหมือนคำไ้ไ้สอติม, ก็แคลวคล่อง
 ทั้งเต็มเปา, เขาก็พากันพุดพร้อง ถ้ากรองกรองไปคังไ้ได้อีกหลายคำ
 ถึงพุดแสดงแปลงคำก็จำเพาะ ที่เหมาะเหมาะเป็นคัลักทฎาข้าข้า
 แต่เคยวนไ้ใช้เผอพุดเพรื่อพรวา จันเหลือจำไม่รู้ถ้าวักไร

ครั้นจะถามถึงความละเอียดจิตร
เช่นนั้นและจึงขัดสนเป็นใจ

จนร้อทนไม่ใคร่ติดพดไม่ไต่
จะจิกแรวไ้ก็ออกคร้าม

ความคิดเห็นหยากก็เป็นอย่างขรวน
จึงข้อหยกสคยจกเ็นอความ
หยากคกทจกหมคทงน

ท่านภาอ่านก็เ็นว่าฉันงุ่มง่าม
แน้นไม่งามขื่อใดในกายกลอน
เอกโทชั้นคลอคชั่วตัวอีกสอน

ข้อจงช่วยแก้ใชในสนทอน
ถ่านารมยบยอนสำมาค

อย่าขอคชื่อนร่าว่านินทาถัน
ฉลาควอีกสอนสีกกว่าฉัน

ช่วยแก้ใชให้ถูกไคหมคทงน

ฉันจะให้รวันช่างหนง เอบ ะ

สำนักหอสมุด

เรื่องตามเสด็จไทรโยค

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสทาง
แม่น้ำน้อยแขวงเมืองกาญจนบุรี ๓ ครั้ง ได้ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือ
ระยะทางทุกคราว ครั้งแรกเมื่อประภาเชษฐศักดิ์ พระพุทธศักราช ๒๔๑๖
เสด็จทรงเรือมรรวาลิทธิสวัสดิ์เป็นเรือพระที่นั่ง เสด็จจากกรุงเทพ ฯ
ออกทางทะเล ไปเข้าปากน้ำแม่กลอง ทรงเรือขนิกรเรือไฟโยงไป
ประทับเมืองราชบุรี เสด็จทางสถลมารคจากเมืองราชบุรี ประทับ
รมที่หนองบัวค่ายก้านตึกตะโกแลท่าสระศรี เสด็จลงเรือพระที่นั่ง
กระบวนเรือแจว ล่องกลับกรุงเทพ ฯ ทางเมืองกาญจนบุรี ราชบุรี
เสด็จคราวนั้นทรงพระราชนิพนธ์โคลงนิราศ ให้เป็นของท้าวสุภักดิ์การ
ภักดี (นาค) แต่ง เรื่อง ๑

ครั้งที่ ๒ เมื่อชลนพศักดิ์ พระพุทธศักราช ๒๔๒๐ เสด็จทรงเรือ
ขนิกรเป็นเรือพระที่นั่ง เรือกลไฟโยงจากกรุงเทพ ฯ ไปทางคลอง
บางกอกน้อย เข้าคลองมหาสวัสดิ์ออกลำน้ำนครไชยศรี เข้าคลอง
เจ็ดยุ้งซา ขึ้นประทับพระนครปฐม แล้วเสด็จกระบวนสถลมารค
จากพระนครปฐม ไปประทับพระแท่นดงรัง ค่ายหลวงเมืองกาญจนบุรี
แล้วเสด็จจากค่ายหลวงโดยทางชลมารคขึ้นตามลำน้ำ ไปประทับ
ที่กลอนโค วังหมึก สองพี่น้อง บ้านเหนือค่าย หาดตาเล็ก หาด
หน้าเมือง ไทรโยค

เสด็จกลับโดยกระบวนเรือล่องจากไทรโยค มาประทับหาก
กระแจะ สองพี่น้อง กลอนโค ลำรอง โพธาราม ราชบุรี
ทรงพระราชนิพนธ์เป็นระยะทางความเรียง ซึ่งได้พิมพ์ในงานศพเจ้าจอม
มารกาสู่มใน พ.ศ. ๒๔๕๕

ครั้งที่ ๓ เมื่อขวศสัณฐิทธิศก พระพุทธศักราช ๒๔๓๑ เสด็จ
โดยทางเคียวกับเมื่อเสด็จครั้งที่ ๒ ทรงพระราชนิพนธ์กลอนระยะทาง
ให้เหมือนข้าราชการฝ่ายในแต่ง ซึ่งพิมพ์ต่อไปนี้ เป็นหนังสือ ๑๒ เล่ม
สมุดไทย เนื้อความต่อกันเรื่องโคอิฐมทราย จึงได้พิมพ์ไว้ต่อกัน
ตามททรงพระราชนิพนธ์

สำนักหอสมุด

ตามเสด็จไทรโยค
หนังสือนี้เป็นของมารดาแต่งให้แก่อลูก
อันเป็นที่รักที่ปลื้มใจเป็นนิตย

คำนำ

๑ ขอแสดงความกตัญญู

ซึ่งเปลี่ยนแปลงแยกอย่างต่างชาการ ที่เคยอ่านเคยเห็นเป็นแบบมา
ก็เพราะความซื่อซึ้งใจต้องเขียน แต่งเป็นเรื่องเขยอนล้นพลิกท่า
ด้วยนิราศของโบราณท่านรจนา สดุดีองค์หาพิที่เสนาะล้วนเพราะพริ้ง
ทั้งโอศุครวญชวนให้พิไรว่า เลือกถ้อยคำคมสันขยับนัย
ทั้งซกซ้อยทางซออันเชิงวอนวิง ไม่ละทิ้งทอดไว้ให้ลือเลือน
ครั้นจะทำเทียบข้างเหมือนอย่างนั้น ตัวของฉันทะวิตรีแต่งเขียน
คำลึกล้ำเหลือล้ำยากสุดปากเพียร ว่าให้เพี้ยนผิดความตามที่มี
ครั้นจะลงคงตำราไม่ว่าย้าย ก็นกลายออกอุทกแสนขลิ
โดยทำไปไหนจะถึงเทียบกวี อย่างสัตว์วันล้านวนควรรทรวง
อนึ่งฉันไม่ชำนาญการกลอนกาพย์ ทั้งเลวหยายยุ่งใหญ่มักไหลหลง
กลัวศัพท์ผิดคติกกลอนในว่าไม่ลง ด้วยพระวงษ์ไม่วายเสียกายความ
รักทั้งเรื่องรักทั้งกลอนไม่รอนคัก จนล้าล้าชาคเขินต้องเกินข้าม
เพราะฉันทะใจส่ำหทัยยาม ทำใหม่ตามที่จะกละให้สระ

หนึ่งเห็นเป็นประโยชน์อย่างหนึ่ง เมื่อไปถึงแห่งหนตำบลไหน
 ไม่มีผู้รู้ตำแหน่งแคลงฤไทย เมื่อจะได้ไ้ค้ำยั้งตามทางจร
 ก็น่าเถียงว่าถ้าเรียงเป็นร้อยแก้ว จะมีแล้วเร็วกระจัดชัคคัอักษร
 คงจะดีกว่าทำเป็นคำกลอน ให้คนอ่านกลัอักษกดยคำ
 ก็จริงอยู่แต่ผู้หญิงอย่างเช่นฉัน ร้อยแก้วนั้นให้ชัคร่านจะอ่านว่า
 ผูกเป็นกลอนขึ้นไว้ใช้ท่องจำ ก็ค่อยลำเ็นยกง่ายสบายก็
 จึงจำเป็นเช่นไปไม่หดยคัย
 ข้าก็เพราะเหมาหมคทางไม่มี ค้วยวิธเื่องสำหรับจะจับใจ
 คือถ้อยคำวิงวอนกลอนสังวาส ยวนสวาทพวั้นมนสปรวัคไหว
 ทั้งพลัดพรากจากจวนอนพงไพร พงพิไรย่นรำครางครำครวญ
 ถูกข่มเหงคเนงร้ายหมายสังหาร ไคสังสารโคกสรวลอยกำสรวญ
 ช่วยคึกคักนุ่นในใจวิญจวน จนนบวณเคื่องชัคคัอุรา
 แล้วบุทขิงชิงไชยใช้ค้ำแขง ไคเฝ้าคณลงฤทธิเคชเวทคาคา
 สังหารหักศัศตรหมู่พาลา ให้ปรีชาไชยชนะสละขารมณ
 ไคเฝ้าค้วยช่วยชิงทั้งรักแค้น ทำทคแทนทนจิตคัคคเสีจสม
 เลือกเรองใช้ให้เสนาเพราะเกลียวกลม ไม่ตองข่มขืนทำค้วยจำใจ
 เรองเช่นเงงจะมีทไฟเวระ มาละเพาะคั่นคัคคิกไมไค
 ค้วยเริ่มเค้าคนละทางขวางกันไป คงอยู่ในพรรณาว่าค้วยเมื่อง
 ถึงแต่กัลลิกเท่าไคเขาไม่อ่าน ชวนพลิกผ่านข้ามไปไครู้เรอง
 ทั้งข่มกณแกนเขาลำเนาเื่อง ก็มักเปลืองสมคเปล่าเขาข้ามกัน
 เหลือละเพาะเหมาช่องสองอย่างนี้ ไหนจะมีไคว่าเพราะเคราะห์ของฉน

ทำเหมือนอย่างคำร่ำว่าพัวพัน พอจำมั่นนึกคล่องไ้ที่ทองเงิน
 ทั้งทำนองทั้งความตามทว่า เหมือนกับข้าหยอฟางอย่างเถนเถน
 ไม่เลือกว่าอะไรหมกจกประเคน จนชั้นเคนท่านแต่ก่อนเก็บผ่อนปรน
 ทั้งความเห็นถ้อยคำที่ร่ำว่า คงจะพาผู้อ่านพาดนงน
 เป็นสำนวนพุกใช้ ในมณฑล ของพวกคนชั้นใหม่ในเคียวนี้
 ไม่เข้าใจก็จะไปกวนโทโส ว่าใช้โวหารแฉ่งแสร้งใส่สี
 เผยอหยิ่งย้งบวคอยากอวดคี่ เพราะเช่นนั้นจึงต้องร้องขอไถย
 เรียงเรื่องไว้ให้เป็นทีสำราญจิตต์ หาได้ ก็ก็จะประชันชั้นต่อไม่
 จึงเลียงทางไม่ทำอย่างท่านผู้ใด ขึ้นคั้นไปตามวิญญาประสาทน
 อนึ่งนักปราชญ์แต่ก่อนแต่งกลอนกาพย์ บ่อมสกาพบรรยายทำยฎาตัน
 ว่าควมมีบุญนัยถ้อยทพพล แม้นใครยลขวางชักเชิดศักรอน
 ไม่ไพบระแห่งไรให้ตกแต่มี ช่วยแซกแซมต่อทั่วทั่วอักษร
 ขอมให้คึกคักแก่ ไม่แงงอน เป็นสนทราษิตคึกทกราย
 ท่านจะเห็นเป็นไฉนในดวงจิตต์ ฉนั้นคิดสงไสยยังไม่หาย
 จะไม่ว่าก็เป็นท่าเคื่องระคาย จะขยายออกไปข้างยั้งกลางแฉดง
 ค้วยางท่านว่าวานไว้เช่นนั้น ถูกคนทน้ำใจไม่ย่อแหยง
 เขาติเตียนก็พิโรธโกรธรุนแรง เห็นเป็นแกล้งกล่าวความตามโบราณ
 มิใช่ยิ่งใช้ยากลำบากจิตต์ ที่จะคิดเวียนคำร่ำอย่างว่าขาน
 แต่จะใช้ก็หาใช้สมัยกาล หนึ่งลืออ่านแต่ก่อนนั้นนมน้อย
 ใครทักท้วงถูกแท้แท้ ใจง่าย เอนน้ำลายลบเปลี่ยนเขียนคำถ้อย
 เทยวนตพมพลขบขันบรือย จะลบรอยแก้ไขไม่ทั่วกัน

จึงคิดว่าเหมือนอย่างเขา กลัวเข้าเคาข้างแสงกลางกล่าวกลั้น
 ที่ทิ้งหนังสือค่าอย่างสำคัญ ไม่ว่านั่นใช้จะคร้ามความเคียดเย็น
 ท่านผู้ใดไม่ประกอบพึงชอบโศก จึงได้ไปรตถิ์ว่าเป็นพาเหียร
 ใช้ตำราสำหรับใครได้เรียน เป็นแต่เขียนอ่านเล่นเช่นเพลงยาว
 เสรีแสดงแจ้งความตามเหตุผล ที่เป็นคนความดำริหวัตรเรื่องกล่าว
 ขอแจ้งข้อข้อความตามเรื่องราว อันข่าวคราวข้อคดีที่ไต่มา
 เป็นสถานที่ได้ ไปเห็นข้าง ก็ตอบอย่างนั้นไปไม่มัว
 เขาถวายรายระยษณาวา เป็นตำราที่ฉันได้มาใช้เรียน
 รัชสังฆบางที่คนอันเล่า พอเป็นเคาข้ออ้างเริ่มร่างเขียน
 คนหนังสือก่อนเก่าที่เล่าเรียน คึกพากเพียรประกอบเรื่องให้เนืองกัน
 ไก่พมพระยารมเป็นทหนึ่ง หนังสือจึงสำเร็จได้สมใจฉัน
 ทั้งชอบจิตคัมภีร์สำคัญ ที่คอยหมั่นบอกกล่าวข่าวทางนี้
 อีกขอใจพวกพ้องที่ทรงศรี ช่วยตัดตีเติมกลอนอักษรศรี
 ถึงเน้นไปก็คงไม่ลืมไมตรี ที่ได้มีพระคุณการุญเอย

ผู้แต่ง

พระบรมมหาราชวังกรุงเทพฯ
 วัน ๖ ๓ ค่ำ ปีชวดสัมฤทธิ์ศักราช ๑๒๕๐